

OOSTVLAAMSCHE

Z A N N T E N

Mededelingen van de Bond
der Oostvlaamse Folkloristen en van de
Dienst voor Folkloristische Opzoeken

36^e Jaargang
Nr. 6 - 1961
Nov. - Dec.

DRUK. V/H AD. HOSTE, N. V
GENT

UITGAVEN VAN DE BOND

Zijn te verkrijgen op het Sekretariaat, Oscar De Gruyterstraat, 36, Gent :

1. **Oostvlaamsche Zanten**, 11^e, 15^e, 20^e jg. (Jaarboek), 21^e, 22^e, 23^e, 24^e, 25^e, 26^e, 27^e, 28^e, 29^e, 30^e, 31^e, 33^e, 34^e jg. en 35^e jg. tegen 100 F. Van de andere jgg. zijn nog enkele losse nummers te verkrijgen tegen 20 F per nummer.
2. **Herdenkingsalbum Alf. De Cock**. (Uitverkocht).
3. **Het Stroodekkersbedrijf**, door Cl. Trefois (Uitverkocht).
4. **Geïllustreerd Feestnummer** (lustrumnr). Prijs: 10 F.
5. **Lodewijk De Vriese, Bio- en Bibliographische studie**. (Uitverkocht).
6. **Kinderspelen en Liedjes uit het Land van Dendermonde**, door Mevrouw L. Bataille-Hiel. Prijs: 50 F gewone uitgave.
7. **De Plattegrondsvormen van z.g. « Frankische » Boerderijtypen en hun geografische Verspreiding in ons Land**, door Cl. Trefois. (Uitverkocht).
8. **Register op Celis Gabr.: Volkskundige Kalender voor het Vlaamsche Land**, door Prof. F. M. Olbrechts. Prijs: 12 F.
9. **De Draak van het Belfort van Gent in de Folklore**, door Cl. Trefois. (Uitverkocht).
10. **De Tinnepotgieterij te Gent**, door Julien Boes. (Uitverkocht).
11. **2^e Lustrumnummer 1930-1935**. Prijs: 36 F.
12. **Dit is die Excellente Kronyke van de Brahmisten**, (over het Teerlingspel), door Emile Andelhof. Prijs: 14 F.
13. **De Groei en de Bloei van de Arteveldefiguur in de Vlaamsche Volksziel**, door Advokaat Jos. Vermeulen. (Uitverkocht).
14. **Galerij van Gentsche Typen**, door Emile Andelhof. (Uitverkocht).
15. **De Magie van het Poppenspel**, door F. Van Es, en anderen. (Uitverkocht).
16. **Waasch Sagenboek**, door F. Van Es. Prijs: 70 F (65 F voor de leden).
17. **Jaarboek 1945 van de Bond der Oostvlaamsche Folkloristen**. Prijs: 100 F.
18. **Het Curieus en Vermakelijk Namenboek**, door Em. Andelhof. Prijs: 12,50 F.
19. **Folklore en Onderwijs**, door Lod. Hoste. Prijs: 7,50 F.
20. **August Hendrickx, Vlaams Toneelschrijver herdacht met Bloemlezing uit zijn werken**, door Fr. De Coster. Prijs: 15 F.
21. **Pastoor Constant Duvillers, Folklorist en folkloristische Figuur**, door F. Van Es. Prijs: 15 F.
22. **De Wetterse Reuzen**, door Marcel Daem. Prijs: 15 F. (Uitverkocht).
23. **Sagen uit Noord-Oostvlaanderen**, door Dr G. De Meyer. Prijs: 15 F.
24. **Een Teerlingspel in Gent**, door Lod. Lievevrouw-Coopman. Prijs: 25 F (15 F voor de leden).
25. **Inhoudstafel op Oostvlaamsche Zanten** (Jg. I-Jg. XXV), door F. Van Es. Prijs: 30 F **Idem II** (Jg. XXVI-Jg. XXXV), door F. Van Es. Prijs: 25 Fr.
26. **Spelen mijner Jeugd**, door L. Lievevrouw. Prijs: 50 F.
27. **De Levende Folklore van het Gewest Balegem**, door M. Broeckhove. Prijs: 40 F.
28. **Weerkundige Volkskalender voor het Vlaamse Land**, door M. Broeckhove. Prijs: 180 F (140 F voor de leden).
29. **Devotie tot de Heilige Donatus**, door M. Broeckhove. Prijs: 80 F.
30. **Doods-, Begravenis- en Rouwgebruiken in het Arrondissement Dendermonde**, door J. Pieters. Prijs: 75 F. (55 F. voor de leden).
31. **Het Volksleven te Wieze. 1900-1950**, door J. Van Haver. Prijs: 80 F. (60 F. voor de leden).

Het bedrag der bestelling is vooraf te storten op postrekening Nr 969.46, Bond Oostvl. Folkloristen, Gent.

Lidmaatschap Bond Oostvl. Folkloristen. Jaarlijkse bijdrage: 100 F.
Ereleden: 250 F, Buitenland: 125 F.

OOSTVLAAMSCHE ZANTEN

MEDEDELINGEN VAN DE BOND DER OOSTVLAAMSE
FOLKLORISTEN EN VAN DE DIENST VOOR
FOLKLORISTISCHE OPZOEKINGEN

Vereniging zonder winstbeiaig

Sekretariaat van de Bond :

M. Broeckhove,
Oscar De Gruyterstraat, 36, Gent.

Alle stortingen te doen op postrekening :
969.46, Bond Oostvl. Folkloristen,
Gent.

Redaktie van Oostvl. Zanten :

F. VAN ES,
Désiré De Wolfstr. 3, Aalst.

M. DAEM & J. BOES

HULDEBEToon PROF. DR PAUL DE KEYSER

Na de algemene statutaire vergadering van de Bond der Oostvlaamse Folkloristen, op zondag 29 oktober 1961 gehouden in de Akademiezaal van de Rijksuniversiteit Gent, had de huldiging plaats van ere-voorzitter Prof. Dr. Paul De Keyser, ter gelegenheid van zijn toelating tot het emeritaat.

Voorals folklorist wenste de Bond zijn stichter en eerste voorzitter te huldigen. Immers onder zijn impuls zag de Bond der Oostvlaamse Folkloristen het licht en werd hij door hem boven de doopvont gehouden op de stichtingsvergadering van 2 mei 1926.

In zijn veelzijdige en omvangrijke wetenschappelijke, filologische en literaire bedrijvigheid neemt zeker de folklore de eerste plaats in. In menig artikel heeft hij het goede recht van de folklore om onder de geesteswetenschappen opgenomen te worden verdedigd; een recht dat thans niet meer betwist wordt en officieel erkend is door de oprichting van leerstoelen in de folklore aan talrijke universiteiten.

Zijn talrijke en merkwaardige bijdragen, essays en studies allereerste gaven hem een naam van nationale faam. Hij heeft de studie van de folklore in Vlaanderen op nieuwe en wetenschappelijke banen geleid.

Als medestichter van het Gents Folkloremuseum, dat sedert 1932 een stedelijk museum geworden is, vervult hij thans de funktie van

voorzitter van de beheercommissie. Aktief nam hij deel aan de inrichting van talrijke folkloristische tentoonstellingen, dit niet enkel in het museum, maar ook aan deze die daar buiten plaats hadden. Vol verwachtingen ziet hij thans uit naar de plechtige opening in 1962 van het nieuw museum voor folklore, het gerestaurerde Kinderen Alijnshospitaal, op de Kraanlei te Gent.

Zeer bedrijvig is hij ook als lid van de Koninklijke Belgische Kommissie voor Volkskunde. Geen wetenschap, geen synthese is mogelijk zonder degelijke bibliografie. Sedert de stichting heeft hij steeds gestreefd voor het tot stand komen van een dergelijke bibliografie en geijverd voor het samenstellen van een Nederlandse Volkskundige Atlas, dit in samenwerking met de Volkskunde-kommissie van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen.

Dit kort en schematisch overzicht van zijn bedrijvigheid op het gebied van de volkskunde, leert ons meteen de mens zelf kennen. Hij is alzijdig ontwikkeld, zoals er minder en minder onder de mensen van onze tijd te vinden zijn, en een groot werker. Nooit doet men tevergeefs beroep op zijn dienstvaardigheid en hij is de bereidwillige vraagbaak voor alles wat betrekking heeft op de nationale en internationale volkskunde.

Om dit alles, om zijn taai en nuttig werk en om zijn voorbeeldige verdiensten heeft de Bond der Oostvlaamse Folkloristen het zich tot plicht geacht en er volgaarne aan gehouden om zijn erevoorzitter te huldigen, om hem de blijken van waardering uit te drukken en om hem voor tal van jaren nog ongeminderde werklust in de beste gezondheid toe te wensen.

* * *

Laten zich verontschuldigen en bieden aan Prof. Dr. Paul De Keyser hun hartelijkste gelukwensen en de uitdrukking van hun grote hoogachting aan :

- de hh. M. Marien, gouverneur van de Provincie Oost-Vlaanderen;
- E. Claeys, burgemeester der Stad Gent;
- A. De Decker, advocaat bij het Hof van Beroep en eerste schepen der Stad Gent;
- L. Cnudde, schepen van de Sport der Stad Gent;
- P. Rock, adj.-kabinetchef van de heer Minister van Elslande;

R. Ackerman, gerechtsdeurwaarder, Zelzate;
M. Van Wesemael, bibliotekaris-archivaris van de Bond;
H. Arens, bestuurslid van de Bond, Daknam;
F. Smekens, konservator van de Oudheidkundige Musea
der Stad Antwerpen;
Y. Casteleyn, schatbewaarder van de Bond der West-
vlaamse Folkloristen, Brugge;
L. Defraeye, gemeenteraadslid, Deerlijk;
F. van de Vijver, gemeenteraadslid, Borgerhout;
en G. Van Peteghem, lid van de Bond, Gent.

Sluiten zich bij de huldiging per telegram aan :

de hh. F. Van Es, voorzitter van de Bond, Aalst;
G. Verhelst, schepen voor Schone Kunsten der Stad Gent;
en H. Gyselinck, ondervoorzitter V.T.B., Gent.

Nadat de waarnemende voorzitter, de heer Pr. Luyckx, de talrij-
ke aanwezigen had verwelkomd en in 't biezonder :

de hh. Prof.-emer. Dr. R. Foncke, Voorzitter van de Vlaamse
Afdeling van de Koninklijke Belgische Kommissie
voor Volkskunde;
Prof. Dr. K. C. Peeters hoogleraar en stadssekretaris der
Stad Antwerpen, lid van de Kon. Belgische Kom-
missie voor Volkskunde;
Prof. Mr. Eg. Strubbe, hoogleraar aan de Rijksuniversiteit
te Gent, Brugge, lid van de Kon. Belgische Kommissie
voor Volkskunde;
Dr. J. Weyns, konservator van het Openluchtmuseum te
Bokrijk, lid van de Kon. Belgische Kommissie voor
Volkskunde;
M. de Meyer, folklorist, Wilrijk, lid van de Kon. Belgische
Kommissie voor Volkskunde;
H. Hofman, voorzitter van de Vlaamse Volksdanscentrale,
lid van de Kon. Belg. Kommissie voor Volkskunde;
L. Aelterman, opperdeken van het Koninklijk Verbond
der Gentse Dekenijen en Gebuurtebonden;
A. Cornelis, opperbaljuw van het Koninklijk Verbond der
Gentse Dekenijen en Gebuurtebonden;
Drs. W. Van Nespén, adj.-konservator van de Oudheid-
kundige Musea der Stad Antwerpen;

Lic. W. Giraldo, vertegenwoordiger van de Bond der Westvlaamse Folkloristen;

Mej. M. Cafmeyer, folkloriste, Brugge;

de hh. Edm. Boonen, voorzitter van de Vrienden van het Oud Begijnhof, Gent;

R. Bassez, vertegenwoordiger van de Bond van Gentse Germanisten;

verleent hij het woord aan de heer Lic. R. van der Linden, bestuurslid van de Bond, die de gehuldigde in volgende bewoordingen namens de Bond, toespreekt :

Zeer geachte Heer Ere-Voorzitter,
Hooggeachte Vergadering,

De natuur is gebonden aan vaste wetten en aan de gang van de seizoenen. De vereniging, die zich respecteert, is gebonden aan vaste tradities.

Aldus bestaat in de Bond der Oostvlaamse Folkloristen de lofwaardige traditie, dat de ere-voorzitter, Prof. Dr. Paul De Keyser, jaarlijks de feestrede houdt na de statutaire vergadering, op de laatste zondag van oktober.

In de loop van ieder jaar houden volkskundigen voordrachten met aantrekkelijke en merkwaardige gegevens. Elk jaar nochtans brengt Prof. Dr. De Keyser de hoofdschotel in de reeks.

Voor één keer heeft de Bond de rollen omgekeerd. Daar staat een feestrede op het programma, want we vieren werkelijk feest : we krijgen de gelegenheid onze ere-voorzitter te huldigen bij zijn toelating tot het emeritaat en voor éénmaal hoeft hij de rede niet uit te spreken en geniet uw dienaar de eer als tolk op te treden van de Oostvlaamse Folkloristen.

De persoon en het hart van Professor De Keyser zijn vergroeid met onze Bond. Kan het anders? In de grond zijn wij zijn kinderen. Hij is de stichter en eerste voorzitter van de Bond. Hij heeft ons blad uit de grond gestampt. Hij is en blijft onze voorman en voorpost, onze raadgever en beschermheer.

De vereniging dateert van 1926. Sindsdien zijn 35 jaren verstreken. Omtrent de duur van een generatie. En de vader van onze vereniging, Professor De Keyser, die is er werkelijk jong bij gebleven. Wilt U de verklaring van het geheim? Onze gevierde stichter heeft nooit aan zichzelf gedacht. Hij heeft zich met al zijn gaven

en talenten ten dienste gesteld van ons volk in de ruimste zin, van zijn geliefde Vlaamse volk en van de kunde van dat volk in alle opzichten, dit is met één woord, van de Volkskunde.

Daarom verdient hij ruimschoots onze diepdoorvoelde hulde en warme erkentelijkheid.

Het leven kent soms rare sprongen.

Zijn familie droomde ervan, dat hij ingenieur zou worden. De wiskunde kon hem geenszins in haar netten vangen. Taal- en letterkunde legden beslag op het leven en streven van de jonge daadvaardige student. Hij werd doctor in de Germaanse filologie en licentiaat in de Kunstgeschiedenis en Oudheidkunde.

Een jaar amper oefent hij het ambt van leraar uit en daar barst de oorlog los. Hij komt in het leger terecht. Voor niet lang. Hij wordt gekwetst en belandt in Antwerpen en, na de val van de stad, wordt hij, met de tweede legerafdeling, in Nederland geïnterneerd.

De jonge man vindt geen tijd om aan zichzelf te denken. Hij richt het onderwijs in voor de geïnterneerde soldaten, wordt sekretaris en dan directeur van werkscholen die omtrent 10.000 leerlingen tellen.

Hier ontpopt zich dadelijk en tegelijk de folklorist. Midden zijn drukke bedrijvigheid, terwijl hij nog tijd vindt om kollege te lopen aan de universiteiten te Utrecht en te Leiden, zet hij zich aan het werk en spoort anderen aan om gegevens te verzamelen voor een Belgisch museum voor oorlogsfolklore. De volkskunde steeit en groeit midden het geharrewar en geknoei en geknies van de militairen. Zijn toenmalige artikels bepalen reeds vrij zijn latere gedragslijn⁽¹⁾ :

« Oude Volksgebruiken van de Veluwnaars » (65); « Verjaardagen » (66); « De Folklore van de Soldaat » (77); « Vlaamse Oorlogsfolklore » (85).

In het laatste artikel verstrekt soldaat De Keyser woordverklaringen die aansluiten bij benamingen van oorlogsmensen. Twee lonen even de moeite om voor de propfen te komen : een **sterrekundige** = een hoger officier die sterretjes draagt; een **sterrekijker** = een jong aspirant-officier.

Professor De Keyser was reeds de volkskundige in hart en nieren. Hij droeg en verdiende vroegtijdig de sterren en de anderen vorm-

(1) De cijfers verwijzen naar de nummers van de bibliografie: Dr. R. Roemans: Bibliografie van Prof. Dr. Paul De Keyser. In: Album Prof. Dr. Paul De Keyser. 1951, blz. XLVI-CXII.

de en kneedde hij tot volkskijkers, m.a.w. hij oefende een bezielende invloed uit op degenen die hem hulp boden voor het opsporen en vastleggen van folkloretermen in deze periode.

Na de oorlog levert onze ere-voorzitter terstond het bewijs, langs meerdere artikels en studies om, dat hij de methode vastlegt voor wetenschappelijke beoefening van de volkskunde.

Dan komt 1926. — Een uiterst belangrijk jaar.

In het begin van dat jaar verscheen in de kranten een oproep tot de Oostvlaamse folkloristen om zich te verenigen en een bestendige dienst in te richten. Na de Vlaamse Wetenschappelijke kongressen te Gent, greep de stichtingsvergadering plaats op 2 mei. Prof. De Keyser opende de vergadering als voorlopig voorzitter, maar werd bij het einde van de samenkomst vanzelfsprekend dé voorzitter.

In juli van hetzelfde jaar verscheen het eerste nummer van Oostvlaamsche Zanten.

Alle goede punten bestaan uit drie.

De Bond werkt. Het tijdschrift verschijnt.

Last, but not least : aan de rijksuniversiteit te Gent wordt de eerste leergang in de Volkskunde in de Nederlandse gewesten ingericht. De voorzitter van de Bond zal hier de rijke gaven van zijn hart en geest mededelen.

1926 : Driemaal Gent als uitgangspunt. Tweemaal een vertrekpunt om de hele provincie te betreden en te bestrijken. De derde maal een start om ver de grenzen te overschrijden, de grenzen van eigen tijd en land.

We moeten dankbaar en blij gedenken, dat op de derde post Professor Dr. Paul De Keyser de stuwkracht zou vormen, de stut en steun van een nieuw vak. De katholieke universiteit te Leuven verstrekte, langs Prof. Dr. J. Gessler en later langs Prof. Dr. K. C. Peeters, folkloristische voordrachten vanaf 1937, en de rijksuniversiteit te Luik stelde een dergelijke leerstoel pas in, anno 1951.

Wij dienen onze ere-voorzitter driemaal en drievoudig te huldigen en te danken : vooreerst als Gentenaar, vervolgens als Vlaming, tot slot als Europeaan.

Professor Dr. Paul De Keyser is op en top Gentenaar.

Zijn talrijke voordrachten en menigvuldige publikaties met betrekking tot de stad wijzen op zijn nauwe en trouwe gebondenheid ermee. Hij beleeft ten volle de leuze : « in houwe trouwe ». Laten we even citeren :

De Gentse Staminees (205); De Draak en het Belfort (152); Gentse straatroepen (208); Gent in de Literatuur en de Folklore (309); De Gentenaren, in de studie Nederlandse Volkskarakters (363); Gentse Psalm (428); Gent. Kunsthistorische Schets (515); in samenwerking met Prof. Dr. J. Dhondt; Gentianen, in samenwerking met Dr. Paul de Ryck (in 1955).

Deze lijst kan in de verste verte niet bogen op volledigheid of op het belangrijkste van de uitgaven. Dergelijk opzet zou zeker te veel tijd in beslag nemen.

In tweede instantie dienen wij onze hulde en erkentelijkheid te betuigen jegens onze ere-voorzitter als Vlaming, en dit in de beperkte zin, dat Prof. Dr. Paul De Keyser een verstrekkende en bijna onschatbare invloed heeft uitgeoefend, heel Vlaanderen door, op de beste van diens zonen, langs de studenten in de cursus Volkskunde.

In de sectie « Wijsbegeerte en Letteren » nemen de studies over het algemeen vier jaar in beslag : twee jaar kandidatuur, twee jaar licentiaat. In het begin van het licentiaat dienen de studenten een onderwerp te kiezen voor hun proefschrift en moeten een professor vragen die als hun promotor zal optreden.

Meer dan zeventig studenten aan de rijksuniversiteit te Gent hebben zich tot onze ere-voorzitter gewend om een proefschrift te verdedigen met betrekking tot de Volkskunde.⁽²⁾

Hier is Professor Dr. Paul De Keyser, de grote Vlaming, die doorheen alle provincies onze volkse waarden verkondigt en verdedigt.

Laten we even enkele onderwerpen van de proefschriften vermelden :

Het opsporen van folkloristische motieven in het werk van onze letterkundigen, b.v. Virginie Loveling, Hendrik Conscience, Ernest Claes, Mevrouw Courtmans, Prudens van Duyse, Maurits Sabbe, Teirlinck-Styns, Lodewijk Lievevrouw-Coopman;

Bijdragen tot de studie van de volksagen en legenden, in Het Land van Waas, bij de Vlaamse Strand- en Zeevissers, in Zuid-Oost-Vlaanderen, en Zuid-West-Vlaanderen.

Geboorte, Huwelijk en Dood in het Volksleven, te Brugge, Zandhoven, Kortrijk, Moerzeke, Mechelen, Roeselare, Meerle.

---

(2) HAESERIJN, Drs. R. : De Volkskunde aan de Gentse Rijksuniversiteit aan de hand van de dissertaties, bij de Fakulteit Letteren en Wijsbegeerte ingediend. Een bibliografisch overzicht. Oostvlaamse Zanten, XXXVe jg., 1960, blz. 69-86.

De studie van volkskundigen als Victor de Meyere, Jules Frère, August Gittée.

De rivaliteit tussen steden, zo Mechelen-Antwerpen, Gent-Brugge en Dendermonde-Aalst.

De studie van spreekwoorden en spreuken, van de folklore van hop en van het vlas, van poppenspel en volksliederen, enz.

Dit summair overzicht toont, hoe de studenten van onze ere-voorzitter op velerlei terreinen de waarden van hun volk hebben opgespoord en vastgelegd. We vernemen hier het resultaat van opzoekingen, maar we dienen te bedenken, hoeveel werk en inspanning Professor De Keyser heeft geleverd, opdat zijn studenten ware volkskundigen zouden worden en een waardige academische titel zouden halen. Wij kunnen niet voldoende beklemtonen, hoeveel verdiensten onze uitstekende professoren als Professor De Keyser behalen, voor ons Vlaanderen, langs de leerstoel van de universiteit om.

Wij zijn onvolledig inzake biografie en inzake bibliografie van onze ere-voorzitter; wij streven alleszins geen volledigheid na, maar wij zouden een schromelijke nalatigheid begaan, indien we niet de nadruk zouden leggen op de uitzonderlijke waarde van het Seminarie voor Volkskunde. Daar berusten de proefschriften in verband met Volkskunde, maar daar bevindt zich ook een uiterst degelijke bibliotheek, werkelijk van internationale waarde die op zijn initiatief en onder zijn leiding tot stand gekomen is. Daar krijgen de studenten en degenen die belang stellen in folklore, terstond de kans om uit deze rijke schatten te putten. Daar zitten ze, in de ware zin van 't woord, « als genoden aan rijke taaf'len ».

Op de derde plaats krijgt Professor Dr. Paul De Keyser, als Europeaan, onze welverdiende hulde.

Onze ere-voorzitter heeft met voortreffelijke bevoegdheid talrijke aspecten van de Volkskunde bestudeerd en daarover gepubliceerd.

Daar bestaat mogelijkheid studies aan te halen over het toneel en het poppenspel, de magie en de volksgeneeskunde, het volkslied en de volkstaal, de volkstypen en het volkskarakter, en dies meer.

Het valt in deze omstandigheden niet te verwonderen, dat ter gelegenheid van kongressen in het buitenland, de inrichters het op prijs stellen onze ere-voorzitter uit te nodigen, als gast en als spreker.

De naam en faam van onze geëerde en gevierde Professor De

Keyser is in alle landen van Europa doorgedrongen en daar mogen en moeten wij fier op gaan.

Niet alleen zijn naam reikt over de grenzen. Onze ere-voorzitter is in alle landen van Europa naar kongressen geweest, alleen niet naar Spanje, naar hij me persoonlijk mededeelde in de loop van de week.

Hij reisde naar Oslo, Kopenhagen, Berlijn, Wenen, Rome, Parijs, Passau, Edinburgh, Köln, Arnhem, Amsterdam. We mogen tevens de belangrijke internationale samenkomsten te Luik en te Brussel niet vergeten, waar hij telkens een vooraanstaande rol vervult.

Twee feiten willen we aanhalen.

Te Stockholm, in 1951, bracht onze geliefde ere-voorzitter dank zij een bandopnemer, Vlaamse kinderliederen van platteland en stad en volksliederen uit het openluchtspel « Wetthra » ten gehore, hij liet er onze liederen weerklinken en verstreekte de gewenste uitleg. Verdient hij niet onze bijzondere hulde als de bard die onze Vlaamse kunst en kunde doorheen heel Europa laat uitstralen?

Een ander feit. In 1952 tijdens het internationaal kongres te Wenen. De inrichters duiden Professor Dr. Paul De Keyser aan als voorzitter voor de afdeling, waar in het Frans, het Italiaans, het Engels, het Duits gesproken werd over « Donderstenen », « Boomkultus », « Rituele Baden », « Ontwikkeling van het Votief-Wezen ».

Daar ligt een onomstootbaar bewijs, dat ook ver buiten onze grenzen de rijke verdiensten en zijn onbetwiste bevoegdheid naar waarde worden geschat.

Zeer geachte Heer Ere-Voorzitter,

In het eerste nummer van « Oostvlaamsche Zanten », juli 1926, hebt U geschreven :

« Alles, wat op folkloristisch gebied onze provincie betreft, en aangetroffen wordt in vergeten boek of almanak, is welkom. Het zijn de « zanten » van al onze Oostvlaamse lezers, die de banden zullen versterken tussen hen en ons, die allen bezielde zijn met piëteit en liefde voor de folklore van de geboortegrond ».

De banden met uw lezers, met uw oud-studenten, met uw folkloristen, zijn sterk, zijn meer dan ijzersterk, want ze zijn van goud. Uw rijk hart is een onuitputtelijke goudmijn, waarmede U elk van ons en gans Uw volk met geschenken hebt overladen. De gulheid

van Uw gemoed, de rijkdom van Uw ruime geest heeft jaar bij jaar de band versterkt die bestaat tussen U en de Bond.

Een keer is geen keer, Professor De Keyser. Een keer hebt U de feestrede niet gehouden, omdat onze plicht erin bestond U te huldigen en te vieren bij het toekennen van Uw emeritaat.

Vakantie telt niet voor U. Want uw karige vakantiedagen besteedt U om Sprookjes te schrijven voor groot en klein.

Volgend jaar houdt U opnieuw de feestrede en luisteren wij met dezelfde geestdrift en spanning en met nog meer liefde als 't kan, naar U.

In U kristallizeren zich de gaven van de filoloog, de opvoeder en de volkskundige, van de kunstminnaar en de kunstenaar : het peilen van het menselijk hart, de piëteit voor de zuivere menselijke waarden, uw intense taalgevoel en uitgebreide taalschat, het onmiddellijk begrip van elke nood, uw medevoelen met de enkeling en met de gemeenschap, uw voortdurende dienst- en daadvaardigheid en spreekwoordelijke bescheidenheid, uw scherp en vlug inzicht en doorzicht in allerlei vraagstukken, de rust tijdens het zoeken en speuren en bij het delven van nieuwe schatten, uw aanleg om anderen, haast buiten hun weten en willen om, aan het werk te zetten. U vertoont het beeld van de rust en U kent geen rust, want steeds is Uw persoon en Uw geest gespannen om de mensen en de wetenschap te dienen.

Zeer geachte Heer Ere-Voorzitter,

Wij danken en huldigen U als Gentenaar, omdat U zo eerlijk en heerlijk de leuze « In houwe trouwe » beleeft.

Wij danken en huldigen U als Vlaming, omdat U jaar bij jaar de leuze « Dienen » in uw blazoen hebt gevoerd en beleefd. Juist daarom bent U zo groot geworden, dat Uw naam ver over onze grenzen reikt.

In diepe dank en warme hulde brengen wij, als getuigen van onze grote liefde, dit geschenk, als bewijs van onze blijvende innigste verkleefdheid en als bewijs, dat wij op U blijven bouwen en betrouwen.

Onder het applaus van de aanwezigen ontvangt Prof. Dr. Paul De Keyser een mooie zilveren schaal met inschrift : « Bond der Oostvlaamse Folkloristen aan zijn ere-voorzitter Prof. Dr. Paul De Keyser 29-X-1961 ».

Behalve voornoemd geschenk wordt ook een keurig ingebonden

huldeblijk, met op de eerste bladzijde de leuze **Hou ende Trou** en op de tweede, de afbeelding van **Die Maghet van Ghend**, aan de gevierde door medelid de heer Gust. ROUQUAERT aangeboden. Voor meer biezonderheden over de illustratie en verzen, waarmede voornoemd huldeblijk werd versierd, verwijzen wij naar de bijdrage van Guido HENDRIX, blz. 39.

Hierna komt de heer R. Vankenhove aan de beurt, die spreekt in naam van de Beheerkommissie van het Museum voor Folklore te Gent :

Geachte Vergadering,

Ik ben niet gaarne een spelbreker en ook ben ik zo zeer gehecht aan de traditie dat ik er een hekel aan heb een vaste regel of een voorop vastgestelde dagorde om te keren, en toch ben ik van zins u voor te stellen dat vandaag te doen. Ik heb daarvoor twee gegronde redenen : 1° Moet professor emeritus Dr. Foncke, de nooit volprezen voorzitter van onze Koninklijke Belgische Kommissie voor Volkskunde, die na mij zou moeten spreken, tijdig te Brussel terug zijn. Hij heeft zich waarlijk buitengewoon moeten inspannen om toch tot bij ons te komen; hij moest feitelijk te Brussel blijven aangezien men daar vandaag de verjaardag van Mevrouw Foncke viert (laat ons niet zoeken de hoeveelste, want van jonge en andere dames vraagt men niet zulke details). Het zou dus van onzentwege zeer onvriendelijk en onbeleefd zijn Prof. Foncke hier te weerhouden. Maar de tweede reden is omdat het heden de dag der ouderlingen is; ik heb namelijk vandaag het voorrecht van als jonge man van 69 jaar het woord te richten tot twee grijsaards, een van 70 en een van 71 jaar en het is dus uit puur respekt dat ik gaarne aan de voorzitter van mijn Kommissie mijn rang in de spreekbeurten afsta.

Daarop neemt de heer Prof.-emer. Dr. R. Foncke het woord :

Mijn waardste Gevierde,

Onze medeleden van de Vlaamse Afdeling van de Koninklijke Belgische Kommissie voor Volkskunde — waarvan er onderscheiden als vanzelfsprekend hier aanwezig zijn — verleenden mij de nadrukkelijke opdracht op deze Uw zo verdiende huldding van vandaag uit hun aller naam aan te treden om U hun warme dank en hun genegenste heilwensen aan te bieden. Ik hoef wel niet er aan toe te voegen dat ik zulks als een eervol voorrecht beschouw en daardoor voor me een verblijvende stonde slaat.

Links en rechts heeft men sedert weken al graag de datum van Uw 70e verjaardag in 't oog gehouden om Uw innemende kwaliteiten en doorslaande verdiensten allerhande naar het volle licht te keren met het gesproken woord als met het geschreven en gedrukte. Het gebeurt dan weer op heden... en wij weten dat het nog niet de laatste maal zal zijn : in komende dagen zal zeker uw bekende bescheidenheid het moeten verdragen dat men u nog herhaaldelijk in de bloemen zet.

Aan wat alles heeft men dus doende niet reeds gealludeerd?

Ikzelf moet me geweld aandoen om niet te gaan herinneren aan 't begin van meer dan een halve eeuw ongekreukte kameraadschap en vriendschap, die ons zij aan zij hebben gehouden. Van toen Gij aan de Gentse Rijksuniversiteit de dan weinig grote schare van de studenten in de germaanse filologie kwaamt vermeerderen, voorafgegaan van een zeer deugdelijke reputatie als aanvangend schrijver in gebonden en ongebonden rede... Van in de jaren toen Gij U deed kennen als een uiterst verstandig en werkzaam student en toch begaafd met volle begrip voor gezonde leute en scherts... Van toen wij elkaar wel eens als jonge leerkrachten bij het Middelbaar Onderwijs na Wereldoorlog I in strijdend vlaamsgezinde middens ter hoofdstad of elders niet zelden weer ontmoetten... Nog meer nadat wij mekaar weer tegenkwamen als nieuwe docenten aan de Gentse Universiteit... na enkele jaren ook werkzaam aan dezelfde fakulteit en in dezelfde afdeling ervan... Steeds meer toen ik in 1933-34 als haar deken rekenen mocht op Uw knappe hulp als sekretaris... En steeds in gelijke hoge mate toen Gij op Uw beurt fungeerde als talentvol fakulteitsdeken, later als sekretaris van de Academieraad...

De mooie menselijke hoedanigheden, die Gij nimmer kunt kwijtspelen, heb ik — als zovelen — sinds decenniën dus mogen ervaren : ik noem naar Uw verknochte trouw, Uw ruim begrip voor andermans doen en laten. Uw dienst- en hulpvaardigheid te allen koste, Uw door niets geremde tegemoetkoming voor eenieder, voor klein en groot Uw goedheid des harten en niet het laatst Uw sterke karaktervastheid.

Deze Uw kwaliteiten als mens wedijveren in U met Uw hoge intellektuele gaven. Deze blijken krachtig uit Uw omvattende belangstelling voor een ongemeen uitdeinend veld van geesteswetenschappelijke gebieden, dat al uitstippelen de verschillende diploma's en getuigschriften, welke Gij wist te verwerven; zij komen evenzeer uit door de reeds zo overvloedige bijdragen van Uw hand, bondige maar vaak ook uitgebreide in boekvorm, die de filologie

en de kunstgeschiedenis en de opvoedkunde bestrijken, om slechts deze trits op te sommen.

Ik noemde daar ook de filologie... Omdat ik mij herinner hoe Gij erop drukte in Uw dankwoord na Uw viering om Uw 60ste verjaring dat Gij U toch in de eerste plaats filoloog voelde? En omdat de filologie mede de Volkskunde omvat!

Want de Volkskunde! Wat heeft zij U niet alles te danken? Hoe vroeg al traadt Gij in haar dienst, van in de jaren toen — althans in Vlaanderen — de folklorobeweging nog al te schamele aandacht bleef verwekken. Aan dit euvel hebt Gij krachtadig met Uw geprezen doorzettingsvermogen verholpen... nog doortastender nadat Gij op 5 maart 1926 gemachtigd zijt geworden om te Gent op te treden als universitaire lesgever in de Volkskunde : de aller-eerste in België, waar Gij nu sinds ettelijke jaren drie collegae proximi — alle drie lid van onze Koninklijke Kommissie — telt. En het dient dik te worden onderstreept : dit Uw professoraat is op zijn minst zo vruchtdragend uitgevallen als Uw andere kursussen, te zien aan het aantal studenten dat Gij daarvoor ieder jaar in Uw hoorzaal verzamelt, en zeker aan de folkloristische licentiaatsverhandelingen, die gedurig aan onder Uw bedreven leiding worden aangeboden. Wie hadde het dan niet verrast zo Gij niet zitting hadt verkregen bij haar instelling anno 1932 als eerste officiële organisme van staatswege tot stand gebracht in de Kommissie van het Oude Volkslied; dan in de Nationale Kommissie voor Folklore, gesticht in 1937, en weer in de huidige samensmelting van beide, onze Koninklijke Belgische Kommissie voor Volkskunde.

Laat ons niet verzwijgen hoe blijde al Uw medeleden zijn dat Gij daarvan deel uitmaakt. Laat ons tevens getuigen hoe voorbeeldig Gij Uw lidmaatschap vervult. Zo goed als op alle zittingen zijt Gij aanwezig, telkens als het maar enigszins mogelijk is. Zonder weifelen neemt Gij Uw aandeel van de arbeid altijd op, wat de verzorging van onze « Jaarboeken » of het opslopend klaarbrennen van onze andere uitgaven betreft. Welbespraakt vraagt Gij er aandacht voor bij te vallen initiatieven. Op nuttige manier mengt Gij U in de besprekingen en bepleit voorstellen, die baat bijbrengen aan onze werking. Gij ontziet geen moeite om vergaderingen van subkommissies bij te wonen waarvoor men een beroep doet op Uw inzicht en Uw doorzicht. Gij aanvaardt geredelijk om de Kommissie te vertegenwoordigen op kongressen en volkskundedagen, tot in het buitenland toe. Daar over de grenzen onderhoudt Gij met tal van vooraanstaande folkloristen drukke betrekkingen, waardeert men U als een echt beslagen geleerde, wiens mening steeds het

beluisteren waard is. Van Uw eervolle bekendheid in zeer ruime kring straalt dan wat af op onze Koninklijke Belgische Kommissie ... en ook daarom voelen Uw medeleden zich tot dank verplicht.

Wij zijn en blijven U dankbaar om het vele door U gedaan ter verrijking van de volkskundige kennis op onze bodem ... ter versteviging van de bloei van de Volkskunde.

Wij danken U om de talloze spreekbeurten, te dien einde door U gehouden. Wij danken U om de rijke reeks geschriften met hun inhoud van hoog gehalte, die bij ieder van ons op de beste boekenrekken in de werkkamer binnen onmiddellijk bereik staan en wat wij daar ondernemen grotelijks vergemakelijken en degelijker laten uitvallen.

Wij van de Vlaamse Afdeling van de Koninklijke Belgische Kommissie voor Volkskunde zijn U evenzeer dankbaar omdat Gij onafgebroken echte kameraadschap en vriendschap jegens ieder van ons betoont en ons innerlijk rijker maakt door de aanblik van Uw schone gemoedseigenschappen.

Laat ons dan toe, waardste Gevierde, deze erkentelijkheid nadrukkelijk te betuigen door oprechtste wensen te vormen van goed heil voor de komende jaren, waarvan wij vast verhoppen dat ze nog veelvuldig op elkaar zullen volgen. Mogen zij U in steeds blakende gezondheid behouden... U bij voortdoring in het bezit laten van Uw bewonderenswaardige werklust en werkkraft, Uw wijduitslaande geestelijke belangstelling, Uw buitengewone en nog steeds toenemende kennis en kunde, Uw voortdurend nog scherper wordende vaardigheid en handigheid om wat Gij weet alleraantrekkelijkst mee te delen.

Moget Gij nog heel lang een verdienstelijk lid blijven van onze Koninklijke Belgische Kommissie voor Volkskunde. Zulks wensen alle leden hartsgrondig!

Het weze hun anderzijds veroorloofd Uw trouwe levensgezellin eerbiedig te verzoeken de betuiging van hun warmste erkentelijkheid te aanvaarden op deze dag! Want samen met U wensen zij Mevrouw Paul De Keyser hier huldigend te viëren. Dat weten zij immers ten volle en veelal uit eigen ervaring : dat wij, in de echt verbonden mannen, slechts worden en zijn wat onze echtgenote ons toelaat en helpt te worden en te wezen! Ontzeglijk doet het ons leed dat zij hier niet kon aanwezig zijn. Gelief haar dan kennis te geven van onze eerbiedige hulde en dank en hoe wij de vurigste wensen vormen voor haar spoedig en volledig herstel.

Na de bedanking van de Heer Voorzitter aan het adres van Prof.-em. dr. Foncke zet de heer Vankenhove zijn toespraak verder.

Geachte Vergadering, Waarde Feesteling,

• De mens wikt en God beschikt », zegt de gelovige mens; de anderen zeggen : « De mens wikt en 't lot beschikt », en de fatalist zegt met de volgers van Mohammed : « Het stond geschreven », maar ik heb als ware Gentenaar-folklorist luidop gedacht : « 't Lot valt op Jonas », de dag dat mij werd medegedeeld dat men in mijn afwezigheid had beslist dat ik, in mijn hoedanigheid van ondervoorzitter van de Beheerkommissie van ons Museum, in naam van dat Museum Professor De Keyser zou toespreken.

En vandaag nog, toen ik de deur achter mij toetrok, dacht ik : « Que vas tu faire dans cette galère? », want ja, we zijn, de feesteling en ik zelf ,nog van de tijd van « Gand français », toen er in de studentenrevue van mijn eerste jaar gezongen werd van

« Ange pur, Université,
« Le français te sera gardé.
« Van Bletter, Eugène Auge,
« Jamais on ne vous déloge.
« Travaillons pour notre bonheur
« Nous les seuls vrais flamands de cœur ».

(Het goldt hier professors Van Wetter en Dauge), en zo komt het dat wij, die ons universiteitsstudies volledig in het Frans moesten doen, soms wel nog eens in het Frans denken.

Enfin, ik zat van morgen nog in de penarie. Wat wilt gij dat ik vandaag aan Prof. De Keyser zal vertellen, met iemand die vóór mij zou spreken over Prof. De Keyser als Gentenaar, als Vlaming en als Europeaan en iemand die daarna zou spreken in naam van de Belgische Kommissie voor Volkskunde over de Folklorist. Daarbij zijn de Stropdragers (wij zijn immers folkloristen) rare kwasten (mijn twee kleinzontjes, 8 en 5 jaar zeggen dat ook al van hun grootvader) en steken zij overal dezelfde mensen in zodat men dezelfde man nu eens hier als voorzitter, dan daar als erevoorzitter en nog elders als lid zal aantreffen. Als men daarbij dan weet dat het Museum zo goed als hetzelfde is als de Bond van Oostvlaamse Folkloristen, met ongeveer dezelfde mensen in het bestuur, zult gij begrijpen in welke benarde positie ik verzeild ben. Ik weet zelfs niet eens hoe ik de feesteling zal toespreken : wordt het : « Geachte Heer Ere-voorzitter », « Mijn waarde Voorzitter », of misschien wel « Paul? ». Om 't even 'k heb het allemaal gebruikt.

Gisteren meende ik toch even de oplossing voor het probleem gevonden te hebben : ik zou het trachten te hebben over de emeritus en dan dacht ik (Gand français, help mij a.u.b.) dat *meritus*, voor een franstalige, toch duidelijk iets beduiden moest van *mérites*, verdiensten dus, maar dat lelijke lettertje *e* daar zo moedermens, alleen er voor, dat scheen mij zo iets venijnig, gevaarlijk. Dan maar vlug Quicherat geraadpleegd. Maar toen bleek het dat Quicherats Latin-Français wel moest meeverhuisd zijn met mijn dochter, die dan ook, telefonisch verwittigd, absoluut geen Quicherat ging raadplegen maar als een oudstudent van een nu Vlaamse universiteit, met Vlaamse professoren en Vlaamse voertaal dadelijk een (voor mij onbekend — misschien onbemind) woordenboek ging raadplegen. En daaruit bleek in dadelijk duidelijk klaar Vlaams, dat *meritus* wel (ik spreek niet eens van de mogelijkheid van afleiding van een werkwoord) een geschiedenis wordt van verdiensten maar dat de kleine lettertype *e*, misschien wel de zaak kan omhoogdrijven naar buitengewoon grote verdiensten, maar eerder iets betekent van «afgedaan», destijds werd gebruikt voor een Romeins soldaat voor wie de dienst noodzakelijk afgelopen was. En dan heb ik maar besloten die emerituskwestie te laten rusten.

Maar wat dan toch in 's hemelsnaam aan te snijden. En toen heb ik zo maar gedacht : « Het Folkloremuseum is de plaats waar men de mens terugvindt in gans zijn leven en streven in het verleden, zijn arbeid en zijn vermaak, zowel als enkeling als in gemeenschapsverband ». En dan kan ik niet beter doen dan Prof. De Keyser onder de loupe nemen als mens.

Want wij kennen elkander reeds zeer lang, niet waar Paul, en onze wegen hebben elkander dikwijls gekruist.

Gij waart de zoon van een onderwijzeres, mijn vader was onderwijzer. Wij kenden toen elkander niet, maar wij zullen zo wat dezelfde kinderjaren hebben gekend, zowel met de kleuterschool als met de lagere school. Toen waren wij beiden op het Gents Ateneum, gij een jaar ouder dan ik, in twee verschillende afdelingen, maar alle twee nog in de periode van Gand français, in die periode ondergingen wij de invloed van Hippoliet, alias leraar Meert, die ons de weg wees naar zijn Nederlands Verbond en behoorden wij tot die eersten, die zich schaarden rond de Vlaamse vlag in het Taalminnend leerlingengenootschap « De Heremanszonen ». En het is hier, geachte vergadering, dat ik nog een waarschijnlijk voor allen onbekend facet van de feesteling ga belichten : Prof. De Keyser als dichter. Ik zal in Poësis gezeten hebben, hij in

de Retorika als hij ons op een zaterdag namiddag in de Heremanszonen de mare bracht van een niet te geloven feit : hij had een Vlaams gedicht ingezonden naar een Engels tijdschrift en had daarmee een prijs gewonnen van 20 F. Stel het u voor, 20 F van de periode van 1909! Het gedicht werd natuurlijk door de bekroonde voorgelezen. Ik weet nog de aanvang :

Zij heeft gezegd en 'k ben gegaan,
Alleen met mijn liefde, alleen!

Ik geloof niet dat het ganse ding buitengewoon meer uitgebreid was. Anderen ook, maar vooral ik vond het een beetje sneu en weinig zaaks voor zoveel geld. Maar ik denk wel dat het 't wormke was van de jaloezie dat bij mij aan 't knagen was, maar innerlijk dachten wij wel dat Paul De Keyser het ver zou brengen. Misschien weet onze emeritus daar zelf niet veel of niets meer van, nooit heb ik nog een ander gedicht van hem gelezen (u misschien ook niet), maar toch moet die gebroken liefde op mij grote indruk hebben gemaakt en nog steeds leeft zij bij ons in de huiskring voort, want als iemand van ons zich ergens alleen of wat verlaten voelt, dan zegt hij :

« Zij heeft gezegd en 'k ben gegaan,
« Alleen met mijn liefde, alleen!
« Zou Paul De Keyser gedicht hebben ».

En zo kwam dan de Universiteitsperiode. Dan hebben wij elkander veel ontmoet, hetzij in de gang en de zaaltjes van het oude gebouwtje der seminaries, hetzij op de avonden van het studenten-genootschap 't Zal Wel Gaan. En toch heb ik van deze periode als meest sprekende herinnering Professor De Keyser als soldaat (want ik heb U gekend als piot, niet waar, Paul?) deel uitmakend van de groep der studenten-soldaten, pardon, «la Compagnie Universitaire».

En jaren vliegen voorbij waar wij eens van ver of van dichtbij weer elkander zullen ontmoeten. De dag dat Prof. De Keyser een zijner boeken (Gent in de Literatuur en de Folklore) door de Stad Gent als prijsboek voor de Gentse scholen zou laten verschijnen, moest ik nu juist aan het hoofd van de drukkerij staan, waar het boek van de pers zou komen. Toen ik enkele jaren later mijn werk « Het Volksleven in het Straatlied » zou laten verschijnen zou de eerste leraar in de Volkskunde van onze Alma Mater de inleiding ervan schrijven met als aanhef : « Iedere vogel zingt zoals hij

gebekt is en de Gentse straatmus is nu juist geen nachtegaal ». Toen echter een Gents voddeblad een campagne begon tegen het boek om mij als gevaarlijk pornografisch schrijver (omdat ik de juiste termen der liedjes had gebruikt) te doen in het **Rolleke** huisvesten, was er gelukkig geen gevaar dat Prof. De Keyser mij daar zou vergezellen — wij zijn er echter maar liefst alle twee buiten gebleven.

En zo zou het voortgaan, want toen Minister Lippens kort daarop de Kommissie van het Oude Volkslied zou tot stand brengen, waren er onder de eerste zeven leden (Walen inbegrepen) twee Gentenaars : Prof. De Keyser, als voorzitter, ik als lid. En bij de creatie enkele jaren geleden door Minister Collard van de Koninklijke Belgische Kommissie voor Volkskunde moesten wij er weer elkaar terugvinden. Van de ontelbare bonden, maatschappijen en kommissies zal ik maar liefst niet spreken.

Maar in dit alles hebben wij de mens zien naar voren treden, de mens die in vele zaken de leiding neemt en de kunst verstaat om ondanks vele verplichte afwezigheden op het gepast moment te zijn waar hij zijn moet en zulks te doen aanvoelen en hoogschatten.

En nu wil ik, geachte vergadering, er bij onze beheerraadsvoorzitter op aandringen hoe erg wij zijn geste van vorige vrijdag hebben op prijs gesteld. Hij had dagen geleden voor die dag een vergadering laten beleggen, maar in de moeilijke familieomstandigheden die hij deze week te doorworstelen had, waren wij zeker hem daar niet aanwezig te zien. En toch kwam hij en nam kalm met ons belangrijke besluiten voor de toekomst van ons Museum. Misschien mag ik wel even uit de kapel klappen en U vertellen dat wij besloten, mits voorafgaandelijk akkoord van ons stadsbestuur, nog vóór Nieuwjaar een soort vriendenkring van het Museum te stichten, met als voornaam doelwit de hulp van het Gents Maecenaat en van de bevolking te vragen voor het samenstellen van een galerij van oude Gentse volkstypen, straatleurers en dergelijken. Voor het ontdekken, het bijeenhalen of samenschooien van materialen en geld zal de nu-over-meer-tijdsbeschikkende emeritus wel een handje meer kunnen toesteken. Is hij ten andere niet ook lid van de aankoopkommissie van het Museum en heeft hij in die functie niet heel wat schoons helpen samenbrengen? Ten andere wij weten in het Museum dat wij heel wat dankbaarheid verschuldigd zijn aan

de nagedachtenis van Eerwaarde Heer Celis, de eerste konservator, aan de overleden voorzitter de Heer Jozef Vermeulen, heel veel aan de ijverige konservator Boes, maar ook heel veel aan Prof. De Keyser, die zijn genegenheid zelfs zo ver dreef om bij de jaarlijkse prijskamp van « Pietjes bij » met de Gentse Feesten de hoofdprijs weg te kapen. En daarmee is het voor het Museum zo goed als alles gezeid.

En toch moet ik nog even terugkomen op die vergadering van vorige vrijdag, om aan onze voorzitter te zeggen hoe diep wij het hebben gevoeld dat hij toch een lange tijd bij ons is willen komen en hoe dankbaar wij hem zijn voor dit blijk van genegenheid en gehechtheid aan ons Museum en aan ons zelf.

En nu schijnt het mij dat ik al heel wat over de « Mens » heb verteld.

Moet ik ook wat vertellen over de voorbeeldige echtgenoot, die door zijn houding als dusdanig het zover kon brengen dat zijn even voorbeeldige echtgenote met geduld de menigvuldige door ambt of bijbezigheden verplichte afwezigheden doormaakte.

Zal ik het even hebben over de liefhebbende vader die de ouderliefde zover zou drijven, dat hij (zoals hij mij laatst toevertrouwde) twee dagen achter elkaar verjaarde om geen naijver tussen zijn kinderen te laten ontstaan : daarom werd hij de ene dag 70 jaar, te Brussel ,bij zijn zoon, en volgende dag 70 jaar te Gent in het gezin van zijn dochter.

En de modelgrootvader moet gij maar zelf eens gaan bespringen, wanneer hij zijn kleinzoon 's middags van school gaat afhalen om hem naar zijn eigen huis te leiden voor het middagmaal, om de jongen de last van een dagelijkse verre tocht naar de ouderlijke woning te besparen. Wij zouden over dat punt nog heel wat kunnen verder vertellen, maar wij zullen het hierbij laten.

Mijn beste Paul, mij was de buitengewoon aangename taak opgedragen hier vandaag Mevrouw De Keyser ook hulde te brengen als echtgenote, moeder en grootmoeder. Het mocht echter niet zijn. Maar toch kunnen wij die dag niet laten voorbijgaan zonder aan Uwe zo dierbare zieke, die nu zeker alles met u ligt mee te leven, een blijk te schenken van onze eerbiedige bewondering.

Hierop roept de heer Vankenhove het kleinzontje en het kleindochtertje van Prof. De Keyser tot bij zich, en hun een sierlijke

schotel met mooi-opgemaakte orchideeën ter hand stellend, zegt hij : « Voor een dergelijke hoogstaande vrouw passen de sierlijkste en kostbaarste bloemen. Het is vandaag de dag van de grootouders; wanneer gij straks uwe lieve grootmoeder zult gaan begroeten, doe dat dan ook in ons aller naam en zeg haar dat alle Oostvlaamse Folkloristen en ijveraars van ons Museum haar deze bloemen sturen met de vurigste wensen voor een spoedige beterschap en een nog langdurig huiselijk geluk.

En hiermede, geachte vergadering willen wij natuurlijk besluiten met aan de emeritus van harte nog een lang genot te wensen in zijne menigvuldige bezigheden en een nog langdurig gelukkig familieleven.

Bij de hulde sluiten zich ook de Bond der Westvlaamse Folkloristen en de oud-studenten van Prof. Dr. Paul De Keyser aan bij monde van de heer Lic. W. Giraldo :

Geachte Heer Professor,

Geachte Vergadering,

Als benjamin in dit selekt volkskundig gezelschap weze het mij toegelaten mij aan te sluiten bij de lovende huldeblijken die U hier reeds werden betuigd.

In de eerste plaats wens ik dit te doen uit naam van Uw zustervereniging, de Bond van Westvlaamse Folkloristen, hier vertegenwoordigd door een aantal U erende en feliciterende leden, met aan het hoofd Uw collega Prof. Dr. E. I. Strubbe. Toen onze bonden zich gelijkloping begonnen te ontwikkelen, hebt U onmiddellijk aangestuurd op samenwerking tussen beide verenigingen. Getuigen hiervan zijn de verbroederingsdagen die zowel te Gent als te Brugge werden ingericht en waarin U altijd een ruim aandeel hebt gehad. Daarenboven hebben de West-Vlamingen nooit vergeefs een beroep gedaan op Uw medewerking. Uw voordrachten hebben ons publiek steeds opnieuw geboeid.

Ten tweede wens ik me tot U te richten, Geachte Heer Professor, als oud-student in de volkskunde. Diegenen die onder Uw bevoegde leiding een licentiaatsverhandeling hebben voorgedragen, betuigen U nu nog hun dankbaarheid om de vaderlijke en daadwerkelijke steun, de raadgevingen en vingerwijzingen die zij toen van U mochten ontvangen. En later, telkens als diezelfde studenten, thans als

zoekers en zanters op het veld van de volkskunde, opnieuw bij U kwamen aankloppen, hebt U steeds Uw rijk gevuld seminarie voor hen opengesteld. Neen, Professor, dit vergeten zij niet, en zij hopen dat zij in het vervolg altijd even welkom zullen zijn.

Voor deze hoorn des overvloeds die U ons in alle omstandigheden uit geest en hart hebt geschonken, betuigen wij U heden onze diep doorvoelde erkentelijkheid.

Prof. De Keyser, Gevierde Emeritus, ik wens U hartelijk proficiat, nog vele gelukkige jaren bij de Uwen, en vooral nog talrijke volkskundige publikaties!

Langdurig toegejuicht bedankte Prof.-emer. Dr. Paul De Keyser, diep ontroerd, in volgende bewoordingen :

Dames en Heren,

Ik zou geen filoloog zijn moest ik niet bij de overweging van mijn toestand als gehuldigde niet gedacht hebben aan de etymologie van emeritus, een latijns woord, dat afgeleid is van een werkwoord emerere, dat uitdienen betekent. Ik ben dus uitgediend, een uitgediende of een oud-gediende, en ik moet er wel willens nillens vrede mede hebben voortaan tot de oude professoren te worden gerekend. Officieel ben ik dus rustend, al heb ik daar nog niet veel van ondervonden. Gelukkig maar, zeggen de vrienden, die reeds in mijn geval van ambteloos burger verkeren, want rust roest. Dat komt wel tegemoet aan mijn wens van onderbroken werkzaamheid al was het maar om de illusie te bewaren dat men onder het juk van bijna een halve eeuw onderwijs in het sekundair en hoger onderwijs jong is gebleven met dien verstande : jong van hart. De omgang met de jeugd houdt immers jong.

Vroeger dacht men — o folklore! — dat de « asemkens der jonge kinderen de onderwijzers oud deden worden ». Maar U verwacht van mij dat ik u in dit dankwoord iets vertel over de volkskunde, een vak dat ik als eerste aan de Gentse Universiteit gedurende een vijf-en-dertig jaar heb gedoceerd. Aan wie was deze nieuwigheid op het programma van de Fakulteit der letteren en wijsbegeerte te danken?

Prof. Dr. P. De Keyser
spreekt zijn dankrede uit.

- 1° Aan 2 professoren van die faculteit : J. Vercoullie en Prof. H. Logeman, die tot de generatie van Pol de Mont, Gittée en Alfons De Cock behoorden;
- 2° Aan de toenmalige Minister van Openbaar Onderwijs Camille Huysmans;
- 3° Aan de Bond der Oostvlaamse Folkloristen of althans aan een aantal folkloristen, die ter gelegenheid van een Vlaams Wetenschappelijk Kongres, een motie tot invoering van de folklore in het universitaire onderwijs stemden (vooral onder impuls van Pol de Mont) en naderhand de Bond der Oostvl. Folkloristen stichtten.

U ziet het : mijn dank moet noodzakelijk gaan in de eerste plaats naar de promotoren van de wetenschappelijke folklore in ons land : Pol de Mont, Gittée, Alfons De Cock, Jozef Vercoullie en Henri Logeman, stichters en me-

dewerkers van het oudste volkskundig tijdschrift van betekenis in Vlaanderen : *Volkskunde*. Vergeten we hier ook niet de hoofdredakteur van *Volkskunde* na de dood van Alfons De Cock : Victor de Meyere en de enige overlevende van die roemrijke generatie : Camille Huysmans.

In de tweede plaats naar de stichters van de Bond der Oostvlaamse Folkloristen, die zoals ik nog tot de overlevenden behoren, nietwaar mijn schoolkameraad en goede vriend Prosper Luyckx? U ook, Collega Foncke en Vriend Richard Vankenhove, die de geschiedenis van de *Volkskunde* in Vlaanderen en in België gedurende de laatste vijftig jaren hebben medebeleefd, hebt recht op mijn dankbaarheid als steunpilaren van het volkskundig onderzoek in ons land.

Want de folklore had uw steun in de ministeriële commissies,

waarvan U jarenlang met glans deel hebt uitgemaakt, zeker nodig, ook op het universitair plan, want de volkskunde heeft niet zonder strijd in de universitaire wereld toegang verkregen.

In 1927 deed de Volkskunde haar intrede als keuze-vak. Ze bracht het in de Fakulteit nooit verder dan fakultatief vak, dat een trap hoger betekende, in het Hoger Instituut voor Kunstgeschiedenis en Oudheidkunde werd het voor één sectie : de niet-Europese kunst, verplicht vak. Voor de waardering der volkskunde moet nog gestreden worden in de universitaire milieus, niet alleen in ons land, ook in Duitsland; maar hier speelde de politiek een rol, waardoor de volkskunde hatelijk werd. Ernstiger was de bedreiging van Prof. Heinz Maus, een Duitse socioloog, die voorstelde het werkterrein der volkskunde onder een aantal hogere wetenschappen zoals godsdienstgeschiedenis en literatuurgeschiedenis, enz. te verdelen. Dat was in 1946. Sedertdien is het anders geworden. Meer en meer is de Volkskunde een autonome wetenschap aan het worden, dank zij vooral het voorbeeld van de Skandinavische landen, waar reeds vroeg een onderscheid tussen stoffelijke en geestelijke volkskunde werd doorgevoerd. Ik heb als professor in de volkskunde het grote voorrecht gehad de evolutie van de volkskunde van hulpwetenschap tot autonome wetenschap te hebben kunnen meemaken. Van huis uit filoloog en germanist paste ik bij de aanvang de filologisch-historische methode toe.

Alfons De Cock als trouwe volgeling van de Grimm's had niets anders gedaan. Weliswaar kende hij reeds de antropologische school van Andrew Lang, die de kritiek maakte van de mytologische richting, maar hij vermoedde niet dat psychologie en sociologie een zo groot aandeel in de volkskunde van de volgende jaren zouden verwerven. De Volkskundekaart in navolging van de Dialectkaart was nog niet geboren. Herhaaldelijk doorworstelde de Volkskunde een crisis, maar telkens kwam ze zegevierend opnieuw uit de branding. Dat blijkt uit een recente voordracht van onze vriend Dr. P. J. Meertens : « Waardering der Volkskunde », die me als het ware uit de pen zou hebben kunnen gevloeid zijn. Ook hij ziet de uitkomst van de wetenschappelijke Volkskunde in een syntese der methoden : geografische, historische, psychologische en sociologische, zoals de Zwitserse Prof. Richard Weiss die heeft aangenomen in zijn « Volkskunde der Schweiz » (1946). Graag zouden we hem in extenso willen aanhalen, indien een dankwoord zulks toeliet. We resumeren zijn gedachtengang : het versnelde ritme van onze tijd moet door de folkloristen worden bijgehouden, daarom moet aan

de Volkskunde van thans bijzondere eisen worden gesteld. Nieuwe mogelijkheden zijn voor de Volkskunde weggelegd, niet door de rug te keren aan het verleden, maar « door het zoeken naar nieuwe, zinvolle levensvormen in nieuwe levensgemeenschappen ». Grondslag van de Volkskunde als autonome wetenschap is de vereniging van beide aspecten: traditie en gemeenschap. En het voordeel van de folklore is dat aan deze wetenschap al wie tot het volk behoort en volks voelt kunnen medewerken.

Volkskunde is nooit het werk van een enkeling, maar van velen, die kunnen en willen samenwerken. En het bewijs is onze Bond der Oostvlaamse Folkloristen, van zijn bestuursleden en van zijn leden, die sedert 1927 door alle moeilijkheden heen hebben samengewerkt en in de nationale en zelfs internationale volkskundige beweging iets betekenen. Indien ik bij deze feestklanken één spijt mag uitdrukken dan is het de gedwongen afwezigheid van onze Voorzitter de Heer Fernand Van Es en die van mijn vrouw, zonder wier verkleefde medewerking en aanmoediging mijn eigen volkskundige arbeid ondenkbaar zou zijn geweest. »

Tot slot wordt met instemming van de ganse vergadering volgend telegram verstuurd aan de heer F. Van Es, voorzitter van de Bond :

« De leden van de Bond der Oostvlaamse Folkloristen samengekomen in jaarlijkse algemene vergadering en ter huldiging van Prof.-emer. Dr. Paul De Keyser nemen akte van de verplichte afwezigheid van voorzitter Van Es, hopen hem spoedig in hun midden terug te zien, vormen de beste wensen voor de gezondheid van Mevrouw Van Es en gaan over tot de dagorde ».

Daarop sluit de waarnemende voorzitter de welgeslaagde huldiging.

Nogmaals, Eerevoorzitter Prof.-emer. Dr. Paul De Keyser, ad multos annos!

Het Bestuur.

Die Maghet van Ghend

Het huldeblijk dat op 29 oktober 1961 door medelid Gust. Rouquart aan Prof. em. Dr. P. De Keyser werd aangeboden, brengt op de eerste bladzijde, in een prachtig geschilderd karnijnen Gotisch Diets boekenschrift, de leuze **Hou ende Trou**, met daaronder het schild van de provincie Oost-Vlaanderen; op de tweede bladzijde de titel **Die Maghet van Ghend** en de verzen 59-66 van dit gedicht:

Suver leven ende vri,
Gaet voer gout, voer dierbaer stene;
Suver leven ende vri.
Alle rijcheit die es clene;
O vri suver leven rene,
Van alder scalcheit seggic spi;
Jhesus Keerst van Nazarene,
Behoude vri suver leven in mi...

In dit 242 verzen lange gedicht wordt de Gentse overwinning op graaf Lodewijk van Male in de zevenjarige oorlog verhaald. In 1380 en nog eens in 1381 was de graaf met zijn legers voor de stad verschenen, maar telkens was hij gedwongen het beleg op te breken, zonder evenwel succes gekend te hebben. Tenslotte moest hij door het verdrag van Doornik in 1382 de zelfstandigheid der Gentse stede erkennen. Tijdens de onderhandelingen die tot dit verdrag leidden, is het gedicht waarschijnlijk ontstaan. De stad Gent wordt voorgesteld als een maagd, « op hare rechte mouwe stonden vijf letteren sonder mee, G.H.E.N. met eenre D. » (v. 40-42). Op haar schoot rust een witte leeuw, « ghehalsbant ende ghecroent guldiin » (v. 46). Door een ridder met zwarte leeuw op het schild, dit is dus de graaf van Vlaanderen, en door diens gezellen worden beiden vruchteloos belaagd. Een menigte verdedigers staan immers rond hen opgesteld, in het gedicht voorgesteld als de beschermheiligen van de kerken en kapellen van het Gentse: den heilighen Keerst, sente Jacoppe, sente Bave ende sente Machare, sente Lieven ende den goeden sente Amant, den ridder sente Jorijs ende mire vrouwen sente Kateline, ende sente Janne metten lamme sine, enz...

Over de dichter — in vers 237 noemt hij zichzelf Bauwijn (1) — is weinig bekend. Hij leefde in de 14e eeuw en was, zo schrijft Ph. Blommaert die een tekstuitgave van het gedicht bezorgde (2), « een yverig voorstaender van 's lands rechten en vryheid, en immer waren de bedorvene zeden, welke niet selden van uit het hof tot de laagste rangen der maatschappij zich verspreiden, het voorwerp zynner hekeldichten... »

* * *

Op 14 oktober — dag waarop Prof. em. Dr. P. De Keyser zijn zeventigste verjaardag vierde, waarvoor ik hem langs deze weg mijn beleefde gelukwensen wou aanbieden — werd in de Centrale Bibliotheek van de Rijksuniversiteit te Gent de belangrijke tentoonstelling **Boekbanden uit vijf eeuwen** geopend. De oudste banden die hier aanwezig zijn, komen uit Gentse boekbinderswerkhuizen. In de oude Nederlanden immers nam Gent, wat de boekbinderskunst van het einde

- (1) In **Dits Tijds Verlies**, vers 148, noemt hij zich Van der Loren Baudewijn; in **Achte Persone Wenschen**, vers 182, Van der Lore Bouden. Het huldeblijk aan Prof. de Keyser spelt Boudijn vander Luere.
(2) Ph. Blommaert, **Oudvlaemsche Gedichten der 12de, 13de en 14de eeuwen**, uitgegeven door —, Tweede deel, Gent 1841, blz. 101-108.

der 14de tot in de 17de eeuw betreft, naast andere belangrijke centra van kunst en cultuur als Brugge, Antwerpen, Mechelen en Leuven, een zeer belangrijke plaats in. Begrijpelijker wijze hebben de fiere Gentse boekbinders in hun Stedemaagd een mooi onderwerp gevonden om hun paneelstempels te versieren. Op niet minder dan zes van de tentoongestelde banden vond ik de Maghet van Ghend in het leder geprent. (3). Een korte beschrijving van de vier verschillende voorstellingswijzen moge hier volgen.

Op een eerste band, berustend in de Stadsbibliotheek van Brugge onder het nummer 1040, kalfsleer over karton, 177 × 112 groot met twee paar groene snoeren, wordt die Maghet afgebeeld op een paneelstempel van 102 × 49. Met gekruiste armen, neerhangende haren en opengespreide klederen zit ze in een ommuurde tuin met een hoge, smalle toegangspoort. Naast haar zit een leeuw die met zijn linkerklauw een standaard vasthoudt waarop het woord Ghendt. Boven de kantelen van de tuinmuur rijzen drie torens op, in het midden deze van het Belfort met een reusachtige gevleugelde draak. In de linker- en rechterbovenhoek staan de letters V en C, initialen van Victor Van Crombrugghen. De band dateert uit het jaar 1546.

Een tweede band, nummer 789 van de Reserve van de Centrale Bibliotheek, is gemaakt van bruin kalfsleer over karton, 165 × 100, en dateert uit 1536. Op de voor- en achterzijde is er een paneelstempel waarop een vrouw is afgebeeld, het gelaat naar links gekeerd en gezeten in een gesloten tuin. Haar linkerhand rust op de kop van een liggende leeuw en in haar rechterhand houdt ze een bloem. Op de achtergrond glijden twee heuvelen in elkaar en boven deze heuvellijn steken zes torens uit. Eén ervan is deze van het Belfort, met een reuzedraak op de spits. De Belforttoren wordt afgebeeld zoals hij was vóór 1544, jaar waarin de spits verhoogd werd. Pieter de Keysere of Petrus Cesaris is de vervaardiger van dit fraaie stuk. Tussen 1511 en 1559 was hij te Gent boekbinder, boekdrukker, papiermaker en notaris bij de Raad van Vlaanderen. Volgens W.H. James Weals (4) was hij de eerste boekbinder die de Belforttoren en andere torens in een boekband drukte.

Dan is er een groepje van drie banden waarop de Stedemaagd afgebeeld staat in een omsloten tuin, met een leeuw naast haar, evenwel zonder de achtergrond van torens (5).

Het zijn twee zogenaamde Gentse prijsbanden, resp. bruin leer over karton, 364 × 229, Reserve nr. 1522, en bruin kalfsleer over karton, 313 × 197, Theologie nr. 1823. Deze beide banden hebben dezelfde versiering, namelijk in het midden van elk plat een ovaalvormige goudstempel met de Stedemaagd in een met palisaden omsloten tuin. Naast haar zit een leeuw die een banier houdt waarop de letters SPQG, Senatus Populus Que Gandensis. In de linkerbovenhoek is er resp. het jaartal 1685 en 1713; in deze jaren schonken de Gentse Jezuïeten de banden aan twee verdienstelijke leerlingen, zoals men bv. op het schutblad van de eerste band lezen kan: E suprema classe grammatices ad humanitatis

(3) Het zijn de nummers 44, 46, 47, 92, 95 en 96 van de *Catalogus Boekbanden uit vijf eeuwen*, samengesteld door Prof. Dr. L. Indesteghe. Uitgave Rijksuniversiteit Gent, Centrale Bibliotheek, 1961. Bijdragen tot de Bibliotheekwetenschap, I. 146 blz. + XL platen.

(4) W.H. James Weale, *Bookbindings and Rubbings of Bindings in the National Art Library*, South Kensington Museum. Department of Science and Art of the Committee of Council and Education, London 1898, blz. li.

(5) Ook nog op nr. 38 van de tentoonstelling, Ms. 2527, ziet men de Belforttoren met draak.

De boekband uit het werkhuis van Victor van Crombrugghen. Hij zit rond een werk van J.D. Duranti, *De arte testandi*, te Lyon in 1546 bij G. Rovillius gedrukt.

(Cliché Centrale Bibliotheek Rijksuniversiteit Gent).

Die Maghet van Ghend op de paneelstempel van Pieter de Keysere of Petrus Cesaris. De legende in de rand, een citaat uit Seneca, Thyestes 237, werd door W. De Vreese (Het Boek, 17e jg. nr. 1-2, 1928, blz. 50) ontcijferd:

O quantum bonum est obstare //
nulli capere securas dapes humi iacentem // C //
scelera non intrans casas tutusque // P //
mensa capitis angusta cibus venenum auro bibitur.

(Cliché Centrale Bibliotheek Rijksuniversiteit Gent).

gradum facienti Primo Leoni Adeodato Mahieu Gandavi in Gymnasio Societatis Jesu 1685.

En ten slotte is er Gandensis nummer 7310, bruin kalfsleer over karton, 202 × 151. De band dateert uit 1651 en zit rond de *Opuscula minora* van de Gentenaar Antonius Sanderus. Op de voor- en achterzijde ervan is een vergulde stempel ingeprent, 91 × 59, met in een ovaal een leeuw die zich tegen de Maghet van Ghend heeft aangevleid en een wimpel in de hand houdt waarop een klimmend leeuwtje. Boven en rond het ovaal telkens twee leeuwen als schildhouders, en in de rand ervan leest men de zinvolle woorden Trou en Liefde.

Guido Hendrix.

Dienst voor Folkloristische Opzoekingen

Onderzoek naar de Sagenmotieven in het Land tussen Leie en Schelde

door

Lic. S. BOHEZ. (*)

III. DUIVELSAGEN.

Reeds in de vorige hoofdstukken hebben wij gezien hoe toverheksen, tovenaars en weerwolven hun buitennatuurlijke macht van de duivel bekomen. Volgens onze zegspersonen kan men hem te middernacht ontmoeten op een kruispunt waar vier ofwel vijf straten samenkomen. Daartoe volstaat het op de knieën te gaan zitten en « santa » (in dit geval een lapsus voor satan) te aanroepen (444), terwijl men elders een zwarte kat bij zich moet hebben (446). In vorig hoofdstuk zagen wij dat een zwarte haan of hen nodig is om weerwolf te worden.

Volgens een verteller wordt daar dan een kontrakt gesloten met de duivel, dat met eigen bloed wordt ondertekend (1). Volgens dezelfde houdt dit kontrakt o.a. in dat men bij het eten de eerste lepel pap en de eerste aardappel op tafel moet leggen (448). Is dit wellicht een symbolisch gebaar waardoor men de duivel eerst bedient?

Hierbij noteren wij een verhaal van een mulder die zijn ziel verkoopt aan de duivel, die ze ook komt afhalen (449). Wellicht bewust van de gelijkenis met een sprookje, voegt de vertelster eraan toe « Jaja, 't en is geen vertellingske, zulle, maar 't schijnt dat dat toch echt gebeurd heeft ». In dit verband willen wij erop wijzen dat behalve sage nr. 218, nr. 475 en hogergenoemd verhaal bij de gewone volkmens geen duidelijke invloed van lektuur op te merken valt. In onze inleiding vermeldden wij reeds dat deze invloed wel voorkomt bij de meer ontwikkelde klasse (in dit geval de onderwijzer), doch in onze verzameling hebben wij daarvan niets opgenomen.

Nergens verschijnt de duivel met horens, bokspoten en staart, doch wel als een heer met zwart kostuum aan (450). Elders komen twee mannen in het zwart gekleed een drankhuis binnen waar onmiddellijk

(*) Vervolg van bijdragen verschenen in Oostvl. Zanten, XXXV (1960), blz. 166-182 : I. Geestenwereld. A. Watergeesten. B. Aardgeesten-Kabouters. C. Vuurgeesten; blz. 191-212 : D. Luchtgeesten. E. Plaaggeesten. F. Spookdieren; XXXVI (1961), blz. 16-34 : G. Spookdingen. H. Geesten in de gedaante van mensen. I. Terugkerende doden. J. Bespookte plaatsen. K. Voortekens; blz. 59-76 : II. Toverwereld. A. Heksen; blz. 99-112 : A. Heksen (vervolg); blz. 145-162 : B. Tvenaars en Toverboeken; blz. 191-202 : C. Waarzeggers en Waarzegsters. D. Weerwolven.

(1) vgl. Sinninghe, Katalog op p. 106, nr. 881.

op de zolder een orgel begint te spelen en zij aan het dansen gaan (451). Zonderling is de verschijning van de duivel « gelijk ne brandende vent die zere ronddraaide en al klagend huilde en tierde » (452).

In ons gebied treffen wij bepaalde plaatsen aan die naar de duivel genoemd zijn. Men spreekt van een duivelskamer omdat wie er binnentreedt door de duivel bij de keel wordt gegrepen (455), elders kent men een duivelsweg (456), een duivelshaag (456) en een duivelsput (1) (458).

Als duivelswerk noteerden wij verder het stelen van geld dat 's avonds geteld werd (459), iemand beletten naar de mis te gaan (460) en allerlei andere kwaadwilligheid (461).

Bij onze reeks duivelsagen voegen wij de verhalen over hellewagen. Het zou trouwens niet opgaan ze bij de luchtgeesten te plaatsen, omdat wij nergens een vermelding hebben dat die wagen door de lucht rijdt. Er zijn integendeel twee aanduidingen dat deze wagen over de baan hobbelt (463, 466), elders beschrijft men het lawaai van de wielen, die over de straatstenen hotsebotsen (464). Het is een koets die nu eens van zelf rijdt (462), dan weer door een koppel zeer mooie paarden getrokken wordt (463, 465, 466). In een paar gevallen zitten er echter een of meer dames in de koets (465, 466).

Tenslotte plaatsen wij hierbij een zestal sagen over galgeazen. In sommige verzamelingen of studies plaatst men dit thema bij de aardgeesten, zoals het ook in sage nr. 8 en 488 voorkomt. In deze reeks evenwel is het galgeaas of galgejong een soort tovermiddel dat van de duivel komt.

Volgens een zegspersoon is het een doosje dat men bekomt van « een heer in zwart kostuum » en dat tevens de oorzaak is van allerlei ongelukken (467).

Elders is het galgeaas, galgejong of duivelsjong (470) een « beestje » dat men ontvangt op een kruispunt (468) en de bezitter tot een grote toverkracht in staat stelt (468 - 472). Daarvoor moet men het diertje iedere dag een druppel bloed geven (468, 469).

1. Duivelspakt.

444. Duivel kan men ontmoeten op een kruisstraat. (Kruishoutem)

Maar ge hebt gelijk al die toveraars en heksen, ewel, de mensen zeiden daarvan dat ge om zo een bovennatuurlijke macht te hebben, dat ge daarvoor 's nachts op ne vijfknok — ge weet wel eh, waardat er alzo vijf straten te gare komen — ewel dat ge 's nachts op ne vijfknok op uw knieën « santa » moest gaan aanroepen.

GOEMINNE Achiël, Landbouwer, 74 jaar, KRUISSHOUTEM

445. Variante. (Zingem)

Daar is hier op Zingem alzo ne knok, ne vierweg en als wij kleine waren vertelden ze ons altijd dat het daar was dat de weerwolven, en de toverheksen 's nachts moesten komen om ulder tovermacht te krijgen, en als wij, als kleine jongens daar passeerden, dan

(1) vgl. Sinninghe, Katalog op p. 109, nr. 931.

maakten wij daar altijd ons kruis van vreze dat we ook zouden kunnen betoverd geweest zijn.

VAN LANCKER Marie, Huishoudster, 81 jaar, ZINGEM

446. Op een kruisweg, met een zwarte kat bij zich, kan men de duivel zien. (Asper)

Die voortijds wilde met den duivel omgaan om te kunnen toveren moest 's nachts op een kruisstraat gaan staan, ten twaalven, maar hij moest een zwarte katte mee hebben en dan kwam den duivel daar.

GEVAERT Marie, Huishoudster, 88 jaar, ASPER (Zingem)

447. Variante. (Bevere)

Zij zeiden dat het den duivel was die de mensen leerde toveren en dat gij daarvoor ten twaalven van de nacht op een vierstraat moest gaan staan om hem daar te zien, maar mijn broer deed dat ook ne keer en hij stond daar den duivel te smeken, maar hij en kwam toch niet.

ARNOE VICTOR, Landbouwer, 67 jaar, BEVERE (Ooike)

448. Duivelspakt gesloten. (Wannegem-Lede)

Ik heb dat nog gehoord van enen die hier zijn ziele verkocht aan den duivel en hij moest daarvoor ten twaalven van den nacht op een vierstrate gaan staan en daar wierd dat kontrakt ondertekend met zijn eigen bloed. En iemand die alzo zijn ziele verkocht had aan den duivel en hij ging bij nen boer werken, dan moest hij den eersten lepel pap dat hij schepde op tafel gieten en den eersten aardappel ook op tafel leggen.

CLAUWAERT Remi, Hovenier, 75 jaar, WANNEGEM-LEDE (Huise)

449. Variante. (Wortegem)

Ik heb ons moeder dat nog dikwijls horen vertellen van ne mulder die zijn ziele zou verkocht gehad hebben aan den duivel. Jaja, 't en is geen vertellingske zulle, maar 't schijnt dat dat toch echt gebeurd heeft. Ik en weet ook niet goed meer waarvoor dat hij dat deed, maar ik weet toch nog dat de duvels dan om zijn ziele kwamen.

NOLF Celina, Huishoudster, 52 jaar, WORTEGEM

2. Verschijningsvorm van de duivel.

450. Duivel verschijnt als zwarte heer. (Nokere)

Daar heeft hier op den hoek ook nog ene gewoond die met den duivel omging en op ne zaterdag ging ze ne keer bij de gebourvrouw binnen om te vragen ofdat zij naar de markt niet ging naar Waregem, en ze spraken af wanneer dat zij gingen voortgaan, maar nu dat wijf was daar wat eer en ze deed de andere haar haasten — en 't was 't

gebruik van wijwater te pakken voordat iemand voortging — zodanig dat zij wegging zonder wijwater of iets. Maar zij en waren nog maar voorbij het kasteel of zij kwamen daar ne zwarten here tegen die tegen dat wijf begost te klappen en die buurvrouw hoorde hem vragen : « En waarom en hebt gij dien datum de ziel niet gebracht van den dienen, » en daarachter : « Gij kunt zien dat het tegen dan in orde is of ik zal die dingen op uw eigen jongens zetten, » maar kijk eh, sedert dat zij dat gehoord had en heeft zij geen vijf minuten meer op haar gemak geweest en ze was kontent als ze thuis geraakte.

LIETANIE Marie, Huishoudster, 74 jaar, NOKERE (Moregem)

451. Variante. (Elsegem)

Te M. kwamen er ne keer, 't was op ne zondag achternoene, er kwamen daar almetnekeer twee mannen binnen in 't zwart gekleed. Er begost daar direkt nen orgel te spelen op de zolder en zulder gingen aan het dansen, maar iedereen die in de staminee was, was nogal lichte buiten.

VERSCHUERE August, Arbeider, 82 jaar, ELSEGEM (Kaster)

452. Duivel verschijnt als een brandende man. (Huise)

Op ne stormachtige septemberavond kwam K.M. ne keer gelopen, wit van schuite en zwetend en zuchtend dat hij den duivel gezien had tussen 't kapelleke en Cielties. Hij vertelde dat het gelijk ne brandende vent was die zere ronddraaide en al klagend huilde en tierde. Hij zei zelfs dat hij moeten force doen had om uit zijn arms te geraken, dat hij hem zodanig trok.

DHONDT Jozef, Onderwijzer, 38 jaar, HUISE

453. Duivelskop te zien op de muur. (Petegem)

Daar was hier ook bij een vrouwke in den hoek van haar keuken altijd nen duivelskop te zien, jaja, ik ben daar nog moeten naartoe gaan om dat te overlezen. Ik kwam daarbij en hier stond de stoof en daar zat zij altijd en ginder was dien hoek. « Kijk, meneer de paster daar is het, daar in dien hoek oei, oei, ik en mag er niet naar kijken, altijd dien duivelskop, » zei ze, « ge moet dat ne keer belezen, en is dat waar dat gulder daarvan alzo zweet, meneer de paster ?, zei ze. Jaja, en 't en was daar niets anders dan dat er daar veel zilteplekken waren, waardat het plakwerk afgevallen was en daar in dien hoek met veel moeite en met veel verbeelding kondt ge daar mogelijks misschien nen duivelskop van maken. Maar daar en was er niets van te zeggen, 't was den duivel en daarmee al.

XXX

454. Duivel. (Huise)

In Huise is er daar ne Café « Den Duivel » en tegen die zoon zeggen de mensen nu nog altijd voort « den duivel ». Ewel daar zijn mensen die willen hebben dat het is omdat den duivel daar toch nog

zou binnen geweest zijn, of dat het waar is of niet, en weet ik niet.
GODEFROOT August, Landbouwer, 86 jaar, OUWEGEM (Huise)

3. Duivelsplaatsen.

455. Duivelskamer. (Wortegem)

Voor enige jaren als ik hier een tijdje pastoor was, werd ik ne keer geroepen door een vrouwmens die daar aan Tsjammels-vijver woonde en die zei dat er daar een kamer was waar de duivel woonde, want telkens als ze in de kamer kwam werd ze door de duivel bij de keel gegrepen. Wel, ik ging daar naartoe en ik vroeg aan de vrouw of zij wel naar de mis ging. Ze zei van neen. Ik zei dat ik in die kamer niet wilde gaan om daar te lezen vooraleer ze de volgende zondag naar de mis geweest was. De zondag daarop zat ze in de mis en ze en is nooit meer komen klagen van den duivel, 't was dan almet-nekeer gedaan.

XXX

456. Duivelsweg. (Nokere)

Daar waren vroeger van die duivelswegen ook, waar dat gij om-verre gesmeten wierd, ik heb zelfs ook nog also gevaren dat ik aldaar passeerde met mijne velo en dat ik er afgetrokken wierd en ik had hem pertank goed vast, omdat ik er al van gehoord had op voorhand, jaja, niet te doen, van die velo wierd ik getrokken, ewel wat was dat allemaal?

DHUYVETTER Valère, Landbouwer, 58 jaar, OUDENAARDE
(Nokere)

457. Duivelshaag. (Heurne)

Ge kent wel van die hagen die altijd groene blijven, 't en zijn geen duries,* maar dat is sponsenhout,** ewel, daar was een hoveke met also een hage, die nogal hoge groeide en er kwam langs daar enen, o, ik heb hem zo goed gekend, hij kwam van al de beke naar huis en als hij aan die hage kwam dan wierd ze also altijd neergesmeten over de baan en hij kost alleens niet door, dat was een echte duivelshage.

VANDER STRAETEN Edmond, Landbouwer, 94 jaar, HEURNE

458. Een duivelsput. (Heurne)

Een duivelsput? daar en kan ik u toch niets meer van vertellen, maar ik heb daar alleszins nog van gehoord, het is alleszins waar, dat kan ik u zeggen, dat het hier nog bestaan heeft, ginder op Axelwalle heeft er nog nen duivelsput geweest.

VANDER STRAETEN Edmond, Landbouwer, 94 jaar, HEURNE

* Doornen.

** Soort van struikgewas dat altijd groen blijft.

4. Duivelswerk.

459. Duivel komt geld stelen. (Ouwegem)

Vroeger en most gij geen geld wegsteken in de grond ook of dat werd uitgehaald, en ge most alleszins 's avonds geen geld zitten tellen of 's nachts kwamen de duivels daarachter.

MOERMAN Leonie, Huishoudster, 78 jaar, OUWEGEM (Eke)

460. Duivel belet iemand naar de mis te gaan. (Nokere)

Daar is hier in Nokere nog een vrouwmens XX die daar aan gelooft. Zij en gaat naar de messe niet en dat is, zegt ze, omdat ze aan den « Ondank » niet meer verder en kan, omdat ze daar tegengehouden wordt door den duivel. En dat is echte waarheid, zegt ze, en wil ze zondag nog ne keer proberen, ewel, zij is er vast van overtuigd dat ze nog ne keer zal tegengehouden worden.

JOOSEN Gabriël, Schoolhoofd, 47 jaar, NOKERE

461. Duivelswerk. (Huise)

Helleputte, dat was alzo ne goddeloze oud vrek en vertelde ons dikwijls van alles, dat de mare toverij is en dat de duivels alle soorten vuiligheid gelijk papier, stro en bladeren al draaiend in de hoeken brengen en dat al wie dat belet, wrede ongelukken krijgt in stallen of op de baan ook.

DHONDT Jozef, Onderwijzer, 38 jaar, HUISE

5. Hellewagen.

462. Hellewagen (= koets zonder paarden). (Nokere)

Ik heb nog dikwijls horen spreken van den hellewagen, dat was een koets zonder paarden, die vanzelf reed, 't en was alhier niet, maar ik heb daar altijd horen van spreken dat den hellewagen in Nokere reed.

TRAEST Michel, Onderwijzer, 54 jaar, HUISE

463. Hellewagen (= koets met paarden). (Nokere)

Dolf G. kwam te onzen ne keer binnen en hij vertelde: « Gisteren avond heb ik toch aardig gevaren, ik kwam al de beke gegaan en almetnekeer rijdt er daar langs mij ne wagen met een koppel peerden, ik hoorde de peerden trampelen en de wielen botsen en het schoonste van al, ik en zag niets. » Jaja, dat heeft Dolf te onzen verteld en hij en zou er zeker niet om gelogen hebben.

BOHEZ Zoë, Huishoudster, 73 jaar, NOKERE

464. Variante (Wortegem)

Als ik klein was hoorden we 's avonds dikwijls den hellewagen

rijden langs de baan in Wortegem en reutelen dat het deed, en ram-
melen en tsjokken.

VAN ASSCHE Cyriel, Werkman, 76 jaar, NOKERE

465. Koets met een Dame er in. (Wortegem)

G.S. was daar in den tijd boever en hij heeft ons dat dikwijls
verteld dat hij, als hij 's avonds naar huis ging, een koetse zag met
een dame daarin en « gij en hebt nog nooit alzo een koetse en zulke
schone peerden gezien » zei hij.

LIETANIE Marie, Huishoudster, 74 jaar, NOKERE (Moregem)

466. Variante. (Moregem)

Vroeger reden er hier dikwijls in dat straatje van aan die molen
die ginder tenden stond tot hier ne helen hoop juffrouwen met koet-
sen en met peerden.

VAN DEN BROECKE Remi, Landbouwer, 84 jaar, MOREGEM
(Ooike)

6. Galgeazen (galgejongen of duivelsjongen).

467. Galgejongen brengen ongelukken. (Kruishoutem)

Kijk eh, dat is een historie die echt gebeurd is, waardat ik nog
goed van weet. Daar waren hier twee meiskes van een jaar of acht of
negen die nog naar de schole gingen. Op nen zekeren nuchting kwam
er ulder nen heer tegen in schone zwarte kostuum en hij had in zijn
hand een wreed schoon dooske. Hij zei dat het meiske dat het zeerst
kost lopen, dat dooske mocht hebben. Ewel, 't een kost zeerder lopen
dan 't ander en 't kreeg dat dooske. Maar als dat meiske vijftien jaar
was moest het maarte* gaan zijn bij nen boer. Maar van haast dat het
meiske op de boerderij was, liep het daar allemaal verkeerd af. De
koeien liepen altijd los, de verkens gingen dood totdat de boer daar
ne keer de paster bij riep. De paster onderzocht alles en zei dat het
voorzeker de schuld was van de nieuwe maarte. « Kijk, » zei hij, « om
dat te weten moet ge ze ne keer de hennen doen gaan roven op den
delte** boven den oven en als zij er boven komt zal den oven in-
vallen als het haar schuld is ». Den boer deed alles dat de paster gezeid
had en kijk, den oven viel in. De maarte wierd uitgemaakt, maar nog
en kost ze van dat dooske niet scheiden. Tot op ne keer dat ze achter
de missie te biechte ging bij de missiepater en ze zat er wel een half
ure bij en achter dat ze van de biechte kwam heeft ze haar dooske
weggesmeten en alles was voorbij. Daarachter heeft ze nog getrouwd
geweest en jongens gehad en gelukkig geleefd. Tegen zo een dooske
zeiden de mensen galgejongen.

GOEMINNE Achiel, Landbouwer, 74 jaar, KRUISSHOUTEM

* Meid.

** Hooischelf, boven de stal.

468. Galgeaas moet iederen dag een druppel bloed hebben. (Eine)

Een galgenazeke, dat kreeg ge daar op ne vierknok; mijn vaders broere, Stafke Bauters, had ook eentje en hij kost al doen wat hij wilde. Mijn wijf had daar ne keer geweest en dat kindeke had gezeid : « Mijn vader heeft alzo een schoon beestje, » maar het kreeg slagen van zijn vader omdat het dat gezeid had. Ja, en nu en dan had hij in zijnen hals een rood plekske en dat was omdat dat galgenazeke iederen dag een druppelke bloed moest hebben. Maar hij kost toch wreed veel, want de andere mensen kosten op nen nacht een koe-pontje afwerken, maar hij maakte er drie af op enen nacht. En dan moest hij ne keer verhuizen aan de school en op ne nacht was dat allemaal gedaan en 's nuchtigs te vijven zat hij daar al weer te weven. En als hij moest kolen lossen was dat iets buitenmate gelijk dat hij werk kost doen. En lutteren dat hij kost — allee, enen om het eerst op zijne rug leggen — en op de vust* lopen op zijn handen. En op zijn hoofd staan en ronddraaien en zijn hoofd bleef staan. Dat was wreed. En alle jaren was er ne prijskamp en hij had dan den eerste prijs voor het zingen en dat was allemaal door dat galgenazeke.

DE RUYCK Jozef (Jef Katte), Landbouwer, 80 jaar, EINE

469. Variante. (Petegem)

Hier in Petegem heeft er ook nog alzo ne raren geweest, dat was nen toverare, hij ging omme met den duivel, want hij had een beestje en als het ne keer ievers scheef zat zeide hij : « Ik zal mijn beestje laten komen », en de mensen waren daar schui van. O, allee, 't was ne raren dat peetje Luus, en 't was gelijk op welk ne stoel dat hij zijn ellebogen lei, die stoel kraakte dat het wreed was, en hij kost van alle soorten talen, de mensen gaven hem den naam van Klaverhere ewel, 't was juist alzo enen ook. En hij leefde maar van water, brood en rapen en voor te slapen en lei hij hem nooit neer, maar hij zat altijd op zijnen huk in nen hoek te slapen. En hij moest alle dagen een druppelke bloed aan den duivel geven.

COUSSEMENT Honoré, Landbouwer, 78 jaar, PETEGEM
(Wortegem)

470. Duivelsjongen zijn een grote hulp voor de bezitter. (Huise)

Op Gallens hof was er in den tijd ne knecht die met duivelsjongen zat. Dien boever sliep in de paardestal en onder zijn bed lag er een zakske « met zijn duivelsjongen » gelijk dat hij zei. Galle zelve, den boer, en dierf aan het zakske niet komen omwille van de kwade hand. Als die knecht bijvoorbeeld wrede zware vrachten te vervoeren had, dan legde hij dat zakske op den deissel en hij vloekte gelijk nen bezetenen en het ging, en dat door die duivelsjongen. Den boer moest er wel aan geloven, want de paarden en kosten alzo niet trekken in zijn hand. Achter nen tijd verhuisde die knecht en dat zakske ook. Daar kwam dan op dat hof nen andere knecht, maar de paarden en

* vust = vorst, nok van het huis.

trokken niet meer, geen avance, ze waren betoverd. Den boer heeft ze moeten verkopen en andere in de plaats kopen.

DHONDT Jozef, Onderwijzer, 38 jaar, HUISE

471. Variante. (Wannegem-Lede)

Ik heb nog enen gekend die met een galgenaaske zat en als er ievers gevochten wierd, wist hij door dat galgenaaske waardat het was en hij trok er dan naartoe.

GEVAERT Karel, Landbouwer, 80 jaar, KRUISSHOUTEM
(Wannegem-Lede)

472. Variante. (Elsegem)

Ik heb hier toch ook nog gehoord van ne mens die met den duivel omging en hij had galgejongen, zeiden de mensen, en 't schijnt dat de die, die galgejongen hadden, wreed vele kosten, maar wat dat het eigenlijk was en weet ik niet, ik en heb dat ook maar alzo horen vertellen van mijn ouders.

XXX

IV. FRAMASSON.

Alhoewel de figuur van de framasson in ons gebied vrij goed gekend is, maakt hij zelden het onderwerp uit van een verhaal. Nochtans zijn de gegevens die wij erover konden samenbrengen, duidelijk genoeg om hem in onze verzameling een aparte plaats te geven, onafhankelijk van de luchtgeesten, waarbij hij evenwel dikwijls geplaatst wordt (1).

Vaak zoekt de volksmens een eigen verklaring in de etymologie van een woord. Aldus beschouwt hij de framasson als iemand die regelmatig met zijn geestesgenoten samenkomt en de opdracht krijgt de ogen van O.L.Heer toe te metselen (473).

Elders zegt men dat de framasson zijn ziel aan de duivel verkocht heeft en aldus dezelfde buitennatuurlijke macht bezit als de tovenaer. In verband met de sage over de tovenaersrit (332) wezen wij reeds op de variante die voorkomt bij de sage over framassons (473). Ook het tweede verhaal waarin verteld wordt over de framasson die alles weet wat er gebeurt, vertoont gelijkenis met enkele tovenaerssagen (353 - 355).

473. Framasson verplaatst zich in een ogwenk. (Elsegem)

Den boever van een groot hof hier trok ne keer naar 't land voor daar te gaan werken en almetnekeer kwam er daar nen here bij hem met een stokske — dat was ne zekeren Ph. — « Ja, » zegde hij « 't is vandaag feest in Engeland, want de koningin wordt daar gekroond, willen we er ne keer naar toe gaan ? » Dien boever stond

(1) vgl. Volkskunde, jg. XXIV, p. 217-225.

alzo wreed dom te kijken. « Jaja, » zei Ph. « sta hier op dat stokske ». De boever deed dat en ze waren op ne wenk in Engeland en ze zagen daar de koningin voor de venster staan, maar zulder hadden alle twee een koppel horens en ze moesten gauw vluchten, anders wierden ze gepakt. En ze waren hier gauw weer. Jaja, dat is gebeurd, zulle, maar hij was ne framasson eh, en die framassons dat waren wrede gasten. Ze zeiden dat het gasten waren die dikwijls te gare kwamen en daar Onze-Lieven-Here zijn ogen toemetselden.

VERSCHUERE August, Arbeider, 82 jaar, ELSEGEM (Kaster)

474. Vrijmetselaar weet alles. (Nazareth)

In Nazareth leefde er in den tijd ook ne framasson. Daar was ook een vrouwmens die haren eerste vent verloren was en ze trouwde nen tweede keer met den dienen, maar zij en wist niet dat het ne framasson was. Maar als ze een beetje getrouwd waren, ondervond ze dat hij alles wist wat dat zij deed, en ze ging daarvoor naar de pastoor. De pastoor zei: « Ik zal ne keer onderzoeken ». Maar als zij thuis kwam vroeg hare vent waardat ze naartoe geweest had. « Nievers » zei ze. — « Gij hebt naar de pastoor geweest, eh, » zei hij. Jaja, hij wist dat ook al. Achter een tijdje ging ze weer naar de pastoor. « Ja » zei hij, « 't en is daar niets aan te doen, uwe vent heeft zijn ziele verkocht aan den duivel, zolang ofdat hij leeft, zult gij en uw kinders veel afzien, » zei hij, « maar als gij thuis komt, trek ne keer een ronde met krijt en sla daar wijwater in, hij zal erover lopen ». Maar als zij thuis kwam deed zij dat, maar hij liep daar niet over. Maar dat was geen huishouden meer, en zes, zeven jaar later en mosten de kinders in huis niet meer komen en hij wist alles. Maar op ne keer stierf hij en ze gingen om de paster, maar hij zei: « Laat hem sterven, » en hij kwam niet zulle. En daarachter als hij dood was staken ze hem in ne vierkanten bak en zijn kinders moesten daarop gaan zitten en een liedje zingen, oh, 'k heb lang dat liedje gekend, maar nu en weet ik het toch niet meer, en ze hebben dien bak in nen bos in de grond gestoken.

VANRECHEM Marie, Huishoudster, 81 jaar, WANNEGEM-LEDE

V. VERBORGEN SCHIATTEN.

Adembenemende avonturen omtrent een schattenjacht behoren eerder tot de stof uit de sprookjeswereld of de avonturenroman. Zeer geheimzinnig althans wijst ons iemand een oneraardse gang aan, waarin een koffer werd ontdekt, stevig gesloten en door een hond bewaakt. Naar de inhoud kan de vertelster alleen gissen (475).

Onder de reeks sagen over vuurgeesten behandelden wij reeds het schatvuur d.i. een stalkaars die de plaats van een verborgen schat komt aanwijzen. Het gebeurt echter dat de schat bij het bovenhalen waardeloos wordt om de nieuwsgierigheid van de zoekers te bestraffen (476). Op een andere plaats vergaat het de schatzoekers beter, want zij delven er een grote hoeveelheid lederen geld op (47). In onze sagenverzameling neemt dit lederen geld een vrij belangrijke plaats

in (1). Volgens de gegevens zijn dit velletjes leder in de vorm van een hartje (477) die als zeer oud (47) en waardevol (47, 479) geacht worden. Is dit misschien omdat het als zeldzaam of eerder als taboe wordt beschouwd? Volgens enkele zegspersonen zit dit lederen geld in de muur gemetseld en is het er inderdaad de oorzaak van allerlei spooklawaai (477, 478, 480).

475. Verzonken schat. (Petegem)

Van aan het oud kasteel naar het nieuw liep er alzo ne gang onder de aarde — eh, ik en weet het niet, maar misschien is die gang daar nog — en ze hebben daar vroeger nog een koffer gevonden die gesloten was met zware ketens en op die koffer zat nen hond aan een keten gebonden, en er zou daar in die koffer iemand gezeten hebben die verwenst was.

DE WAELE Emma, Huishoudster, 68 jaar, PETEGEM

476. Verborgen schat verandert bij het opdelfen. (Zingem)

Daar waren mensen in Zingem die altijd een keerse zagen op dezelfde plaatse ze zeiden dat ne keer aan de paster. « Dat is misschien wel ne schat die daar verborgen zit », zei hij « maar als ge hem opdelft, dan moet ik er den helft van hebben ». Bah ja, dat was goed, ze maakten daar ne put maar ze vonden daar ne zwarten hond, ja, geheel die fortune was veranderd in ne zwarten hond, dat was voor ilder straffe, want zij en mosten daarin niet gekeken hebben.

VANDER STRAETEN Edmond, Landbouwer, 94 jaar, IIEURNE

477. Lederen geld. (Wannegem-Lede)

In den tijd waren er in die oude huizen grote schouwen met een muurke, en daarin was er dikwijls een gekrevel en geklawier te horen en de mensen zeiden dat het spookte en als ze die muren dan afsmeten, vonden ze daarin leernen geld, dat waren alzo gelijk allemaal hertjes, ik heb dat nog gezien, en dat was dan gedaan met spoken ook, zo, het moest toch wel zijn dat het daar van voort kwam.

CLAUWAERT Remi, Hovenier, 75 jaar, WANNEGEM-LEDE
(Huise)

478. Variante. (Eine)

In 't kasteelke daar heeft dat daar toch ook altijd een wreed spel geweest. Binst den nacht en deed dat ook niet el* of toveren, 's nuchtings en was er daar niets meer te zien of te horen, maar zij hebben daar die muur afgesmeten en ze vonden daar nen hoop leernen geld en een geschrift dat meer of duizend jaar oud was, maar 't was gedaan met spoken.

DE RUYCK Jozef (Jef Katte), Landbouwer, 80 jaar, EINE

(1) vgl. Sinninghe, Katalog, op p. 111, nr. 981.

* el = anders.

479. Variante. (Nazareth)

Ik heb toch ook nog lederen geld gezien, want ik weet daar zelfs nog wreed goed van dat ze hier ne keer nen es uitdeden en er waren er bij die lachten en zeiden : « Wie weet dat wij hier ne keer ne schat vonden, » en verdikke, 't en duurde niet lang of ze vonden een hoopke lederen geld.

NACHTERGAELE Aloïs, Werkman, 92 jaar, NAZARETH

480. Variante. (Oudenaarde)

Er was hier in een huis altijd lawijt te horen, dat was in dat muurke van de schouw dat het daar toch altijd spookte, zeiden de mensen. Allee, zij en kosten dat niet meer uitstaan en ze smeten dat muurke af en ze vonden daarin nog van dat lederen geld, en sedert dat zij dat gevonden hadden, heeft het gedaan geweest met spoken.

XXX

481. Variante. (Heurne)

Leernen geld, ik heb dat al gelijk al gezien. Den ouden boer Torck had er alzo enige gevonden in ne muur, dat waren alzo bruine vellekens leer, hij had er al zo een stuk of zes gevonden in de muur.

VANDER STRAETEN Edmond, Landbouwer, 94 jaar, HEURNE

VI. HISTORISCHE SAGEN.

Bij de aanvang van onze verzameltocht waren de verwachtingen betreffende deze reeks vooral gericht op verhalen in verband met de geschiedenis van de stad Oudenaarde. Wij moeten er echter op wijzen dat onze langdurige en zorgvuldige opzoekingen ontmoedigende resultaten hebben opgeleverd. Heel wat vertellers wisten ons over historische gebeurtenissen te spreken — soms ook wel als gevolg van lektuur — doch steeds bleef het bij een opsomming van losse feiten die in het geheel geen « sagen-haft » karakter vertoonden.

Enkele verhalen, die in de respectievelijke gemeenten vrij goed gekend zijn, vormen hierop een uitzondering en daarom hebben wij ze ook in onze verzameling opgenomen. Een bespreking hoeven wij er niet aan te wijden. Alleen willen wij even erop wijzen dat de bekende Sint-Hilariuslinde (482) — in de volksmond « Laries-linde » — het onderwerp is van heel wat spookgeschiedenissen.

Merkwaardig is dat deze zeer oude linde het knooppunt vormt van de grenzen der gemeenten Wannegem-Lede, Huise, Mullem en Eine. Mogen wij hierin een overblijfsel zien van de opvatting der primitieve volkeren over een toverplaats aan de gemeentegrens?

482. Historische sage. (Huise)

Aan Laries-linde daar heeft er nog van alles gebeurd, ik heb toch

altijd horen zeggen, naar het schijnt, zou het aan die linde ook geweest zijn dat Lodewijk de Veertienden van Frankrijk zijn kamp zou opgeslagen hebben en daar gelegerd hebben. Ja, 't is aan diezelfde linde dat er zoveel toverhistories verbonden zijn ook.

DE LONGIE Laurent, Onderwijzer, 65 jaar, OOIKE

483. Voorhistorisch gebeente. (Moregem)

Daar is hier een kapelleke van O.L.V. ten Doorn en voortijds kwamen hier de mensen dienen tegen de koortsen en ze bonden dan lintjes rond die takken. In dat kapelleke hangt er also een groot gebeente en dat is van een voorhistorisch beest, dat moet van ne ma-moeth zijn, vertellen ze.

VERHOEYEN Victor, Onderwijzer, 65 jaar, MOREGEM

484. Peetje Knickers. (Petegem)

Peetje Knickers staat ginder in de kasteelhof, dat is also nen bruine peetie, ze zeggen dat het ne gestrafte pater is. In den tijd moesten de schippers die passeerden, ne keer bij den eremijt gaan en ze smeten hem dan brood en geld. Vaneigens dat de domestieken van het kasteel daarop geslepen waren en ze kropen achter peetje Knickers en iedere keer dat er nen schipper iets kwam smijten gaven ze zijne kop nen duw met ne stok en hij knikte dan. En in den tijd geloofden die mensen daar dan aan, want dat geld was altijd weg — maar dat waren die domestieken, en dat brood werd opgegeten door de ratten. — Telkens als er op het kasteel een nieuwe maarte kwam moest ze tussen donkeren en klaren nen goëndag gaan zeggen aan peetje Knickers, en ze moest daar haar biecht ook gaan spreken van de domestieken en zij zaten daarachter en deden peetje Knickers van ja en van neen knikken en daarachter hadden ze van eigens leute.

VEYS Helena, Huishoudster, 62 jaar, PETEGEM

VII. ETYMOLOGISCHE SAGEN.

Naast de gekende wapensage van Oudenaarde (485) geven al de andere verhalen uit deze reeks een etymologische verklaring van toponiemen (486 - 500).

Naar aanleiding van een viertal sagen over de Nellekenskeer te Nokere (496 - 499), hebben wij pogingen aangewend om op het spoor te komen van een bestaand heksenproces waarin wij nog niet slaagden.

Betreffende de overige verhalen lijkt het ons overbodig een verdere bespreking te geven.

485. Wapensage. (Oudenaarde) (1)

Dien bril in het wapen van Oudenaarde komt van Keizer Karel, heb ik toch altijd horen vertellen; Keizer Karel kwam Oudenaarde

(1) vgl. J. NOLET - DE BRAUWERE - VAN STEELAND : « Oudenaarde » s.l., s.d.

WOLF J.W., Niederländische sagen, Leipzig, 1843; p. 201 nr. 124.

GOYERT G. - WOLTER K., Vlämische Sagen, Legenden und Volksmärchen, Jena, 1917; p. 57.

Volk en Taal, jg. V. (1893) p. 167-168.

ne keer bezoeken en hij was al in de stad met heel zijn gevolg en de torenwachters en hadden hem aleens niet zien komen, en dat was daarvoor dat Keizer Karel zei dat zij nen bril boven ulder wapen moesten zetten als herinnering aan die gebeurtenis.

WARRIE Victor, Kunstsmid, 93 jaar, OUDENAARDE

486. Beirhof. (Nazareth)

Ze waren bezig met dat hof te bouwen en het was al zo ver dat de metsers « de mei » erop gezet hadden en dat er getrakteerd wierd met den ene « klare » achter den anderen. « Morgen nog de deuren en overmorgen woon ik er in gelijk ne koning, » zei hij. 's Anderendaags 's nuchtings gingen de timmermans er naar toe maar onder den trap zagen ze naast de schaaftbank een berejong liggen, het schijnt dat vandaar de naam komt « beirhof ».

VAN LANCKER Frans, Onderwijzer, 22 jaar, NAZARETH

487. Varkenskotstraat. (Kruishoutem)

Hier langs de Meire loopt er een straatje dat ginder aan een hof afslaat, ewel, op dat hof heeft er ne keer een zeug geweest en zij en kosten het hekken niet toe doen als zij op het hof liep, en zo lang dat zij daar was zijn er daar op dat hof ongelukken gebeurd dat het wreed is, ja maar, tot nu toe nog zijn al de die, die daar geboerd hebben al jong gestorven. Het is daarom dat zij aan dat straatje den naam gegeven hebben van « varkenskotstraat ».

GOEMINNE Achiël, Landbouwer, 74 jaar, KRUISSHOUTEM

488. Galgebos. (Elsegem)

In Elsegem is er ne Galgebos, ewel ik heb nog horen vertellen dat er in dien bos galgejongen zouden gezeten hebben die de mensen, die in dien bos dierven gaan, aanvielen en ulder geld pakten of ze vermoordden.

COUSSEMENT Honoré, Landbouwer, 78 jaar, PETEGEM
(Wortegem).

489. Galgenstraat (-stuk, -huis). (Ouwegem)

Ginder op « den Bos » heeft er nog een galg gestaan, dat heb ik mijn grootvader nog dikwijls horen vertellen dat ze daar de mensen ophingen, dat was ten tijde van den Hollander, en al die lijken wierden daar in putten gestoken op die partij land, dat is daarmee dat ze daartegen nog zeggen « 't galgestuk », en daar waardat die galg gestaan heeft, staat er nu een huizeke « 't galgenhuizeke » en dat straatje heet daar nog « 't Galgestraatje ».

GODEFROOT August, Landbouwer, 86 jaar, OUWEGEM (Huise)

490. Siesmestake. (Nazareth) (1)

« Siesmestake » dat is hiervan gekomen, dat is eigenlijk « ziekmansstake » dus ne zieke man, dat zit alzo in mekaar: Er zou daar

(1) vgl. DE POTTER-BROECKAERT, Geschiedenis van de gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen, Gent, 1903; 1e Reeks, dl. 5, p. 86.

vroeger langs de baan naar Gavere ne zieke man gezeten hebben die een aalmoes bedelde aan al die daar passeerde en naar de markt ging, maar ik heb altijd horen vertellen dat hij de mensen aanviel ook, als ze alleen waren.

BODEREZ Remi, Landbouwer, 87 jaar, NAZARETH

491. Variante. (Nazareth)

Die « Siesmestake » dat is eigenlijk « ziekemansstake », gij hebt dat al horen vertellen als ge al bij X. geweest zijt, maar ik heb daar toch al nog een verklaring horen aan geven : daar zou ne keer ne vent aangerand geweest zijn en ze zouden daar ne put gemaakt hebben en die vent daarin gestoken hebben, die put weer gevuld hebben zodanig dat hij nog juist met zijn hoofd zou boven de grond gezeten hebben en dan zouden ze hem doodgeschoten hebben met bollen, dat was van aan een staak dat ze naar hem schoten met zware bollen, en dat zou dan zijn « siesmestake » van « schiettemansstake ».

SIMOENS Albert, Winkelier, 79 jaar, NAZARETH (Asper)

492. Variante. (Nazareth)

Die wijk nu « Siesmestake » dat is eigenlijk « Sies met zijn stokken », dat was enen die Sies heette en die met stokken ging en hij woonde daar op die wijk.

NACHTERGAELE Aloïs, Werkman, 92 jaar, NAZARETH

493. « De oude Bisschopsvont ». (Ouwegem)

Ge hebt voorzeker al wel gehoord van « de vonte », ewel dat komt hiervan, in 't begin van 1800 stond er daar een boerenhof en recht daarover stonden de stallingen en op ne keer passeerden de geestelijkheid aldaar te gare met den bisschop en ze hadden een doopvonte mee en een manneke maar ze moesten daar nog verder mee, maar doordat het al avond wierd en dat ze moe waren hebben ze daar geslapen in die stallingen waarvan dat er ondertussen al een staminee gemaakt was, en daarachter heeft de bazinne dan bij de pastoor weest vragen of dat ze aan de staminee de name most geven van « De Bisschopsvonte ».

MOERMAN Leonie, Huishoudster, 78 jaar, OUWEGEM (Eke)

494. Variante. (Ouwegem)

De oude « Bisschopsvont » het schijnt dat er daar nog een doopvont zou gestaan hebben en ik heb altijd horen zeggen dat er daar nog gedoopt geweest heeft.

VAN COPPENOLLE Petrus, Koster, 79 jaar, OUWEGEM
(Zingem)

495. Kapelletje « de dode man ». (Mulle)

Dat kapelleke « den dode man » ? Ewel, ik weet daar nog van. Dat was ne vent die daar verkeerde met een meiske, maar zij kwamen

toch niet al te wel overeen en hij vermoordde ze daar op nen avond — het is daarmee dat zij het « moordstuk » zeggen tegen die partij land — en als zij al dood was, keerde hij nog ne keer weer om te kijken en zij keek zodanig lelijk dat hij ze omkeerde, ewel, daarvoor hebben zij daar dat kapelleke gezet.

DE GHYN Marie-Leonie, Huishoudster, 90 jaar, MULLEM
(Wannegem-Lede)

496. Nellekenskeer. (Nokere)

Nelleke, jaja, daar heb ik toch ook nog horen van vertellen. Maar haren echten naam was Clara De Vos, maar de mensen zeiden daartegen Nelleke, ze was geboren in 1625. Ze woonde waar dat St. nu woont, en ze was maarte, ginder tussen de twee kastelen op dat hof waardat St. B. nog gewoond heeft. Dat was een toverhekse. En ze hebben ze dan verbrand aan een stake die gestaan heeft vóór M. D. Cr., dat was Klaarkesstake, maar voordat ze verbrand werd, hadden ze er al naar geschoten, maar z'en kosten ze niet passen en als al ulder poer op was, lachte ze ne keer en zei ze: « 't Is nu Nellekens keer » en dat is daarmee dat ze dat hier dan de Nellekenskeer geheten hebben. Maar dat is echt gebeurd zulle, en lang nadien was er ieder jaar ne stoet met ne wagen, waarop dat ze dat Nelleke, dat was ne stropeetie,* meevoerden en dan verbrandden aan die stake.

MICHIELS Sidonie, Huishoudster, 76 jaar, NOKERE

497. Variante. (Nokere)

Tegen de Nellekenskeer te Nokere zeiden ze de Toveresseknok, omdat er daar een toverheks gewoond had die haar aan den duivel verkocht had en als er wat was, zei ze altijd: « Schiet », maar als ze haar pakten zei ze ook « schiet, » « maar hij en had geen poer meer in de panne, » zeiden ze.

VEYS Jules, Klompenmaker, 67 jaar, OUWEGEM (Kruishoutem)

498. Variante. (Nokere)

Die toverhekse hier, zij heette eigenlijk Clara De Vos, maar de mensen zeiden altijd Nelleke. Ze was maarte op 't oud hof van S.. B. tussen het oud en het nieuw kasteel, en omdat zij hier veel « verkeerde » hebben ze dat hier dan de « Nellekenskeer » genoemd, want zij heeft hier dan verbrand geweest ook aan een stake.

KINDS Maurice, Landbouwer, 68 jaar, NOKERE

499. Variante. (Nokere) (1)

In Nokere, dat moet in den Spaansen tijd geweest zijn, dat er daar een zeker Nelleke moet geleefd hebben, dat een soorte van een

* Stroman.

(1) vgl. A. DE COCK, « Vlaamsche Sagen uit den volksmond verzameld ». Amsterdam, 1921; p. 205, nr. 250.
Volkkunde jg. VII (1894) p. 53-54.
Volk en Taal jg. V (1893) p. 149-151.

hekse was, meer en heb ik daar nooit van horen vertellen dan dat zij daar zou verbrand zijn geweest in den Nieuwenhoek en dat het van daar zou zijn dat ze daar diene wijk den Nellekenskeer heten.

DE LONGIE Laurent, Onderwijzer, 65 jaar, OOIKE

500. Kwintie (Asper) (1)

Die steen is daar al vele jaren gezet en dat heeft geweest omdat er daar voorgaande enen vermoord geweest heeft en ter aandenken hebben zij daar die steen gezet. Maar, daar heeft nog enen die steen verzet, maar op ne nacht is hij toch, zonder iemands toedoen, weer op dezelfde plaats getoverd. En vanwaar dat dienen name komt? Ewel, ne kwintie dat zeggen ze tegen ne kleinen die vele ligt te schreeuwen, en nu, omdat die steen niet verre van dat kapelleke staat zijn er al vele die naar daar weest dienen hebben en ze gingen drie keren weg en weer van aan dat kapelleke tot aan die steen. En omdat die mensen kwamen dienen tegen de « schremer » zeggen ze nu tegen diene steen de « kwintie ».

VAN HEUVERSWYN Omer, Landbouwer, 58 jaar, ASPER

Einde.

---

(1) vgl. Oostvlaamsche Zanten, jg. XXVII (1952) p. 86-89.

SAGENGEBIED

Zanten

LANDBOUWGEBRUIKEN IN ZUID-OOST-VLAANDEREN.

« GETROKKEN STROOT ».

Met zijn pikhaak schikt de landman de halmen, die onder de slag van zijn pikke neerzinken, netjes in bundels bijeen. De bindsters volgen hem. Het is hùn aandeel in het oogstwerk de halmen tot schoven samen te binden en straks in kapellen te stuiken. Acht schoven voor één kapel. Slechts als het om haver gaat, dat moeilijker droogt, worden de schoven met vier in lichter kapellekens gestuikt, opdat lucht en wind en zon er langs alle kanten zouden aan en door kunnen (1).

Als echter onweer, hagel, forse en langdurige regens het koren door elkaar geselden en in de grond sloegen, gaat het niet meer om de halmen in nette bundels te rijen en tot fatsoenlijke schoven samen te binden. Men pakt ze dan maar te zamen, zo goed en zo kwaad als 't gaat, vouwt de aren binnenwaarts en maakt er « aarlingen » van (2).

Bij ons in 't Zuiden, waar de grond zwaar en vruchtbaar is, wordt bijkans geen rogge gezaaid. Als er gezaaid wordt, is het niet zozeer om de rogge — dat maar beesteneten is —, dan wel om het stro; want roggestro is een onmisbaar gerief op de boerderij.

Nu nog wordt de rogge die er is, weinig of niet met de machine gedorsen. De halmen zijn immers te lang; ze kunnen er moeilijk in. Daarom wordt zij meestal naar oud gebruik met de vlegel gedorsen. Daarop volgt het strotrekken.

* * *

Ge moet weten dat roggestro veel langer, harder en sterker is dan ander stro. Daarom is het uitnemend geschikt om er banden van te maken. Die banden komen reeds te pas bij het oogsten zelf. Als de schoven in kapellen worden opgesteld, zal men voor meer stevigheid op de top de aren ermee samenbinden. Maar voor al wat in een boerenbedrijf moet gebonden en gebundeld worden, zal men naar roggestro grijpen.

Er is echter nog een belangrijker gebruik van het roggestro, het « getrokken » roggestro. Het moet dienen om er de strooien daken mee te dekken en te verstellen. Vandaar dat het ook wel « dekstroot » wordt genoemd.

We hadden thuis enkele kleine huizekens voor 't werkvolk. Die waren natuurlijk met stro bedekt. Daar was gedurig wat aan te herstellen. Dat geschiedde met « getrokken » roggestro, het enige dat het water niet opslorpt of doorlaat, en het perfect laat afstromen (3). Daarom wordt het ook gebruikt voor het dekken van oppers of stromijten, maar die zijn er nu niet meer, want sedert de

---

(1) In tegenspraak met Is. TEIRLINCK, die handelend over de betekenis van het woord stuik in het Oostvlaams dialect, spreekt van « ne klaine stuik van drije, vier of vijf schooven. Ne groote stuik van twalef schooven » (*Zuid-Oostvlaandersch Idioticon*, het woord « stuik »).

(2) Zie, *ibid.*, het woord « aarling ».

(3) Het dekken zelf was natuurlijk het werk van de strodekker. Er zal wel in gans Vlaanderen geen gemeente zijn geweest, die niet haar strodekker had. Zegelsem had de hare. Zijn naam heb ik niet gekend. Niemand kende hem. Maar iedereen tot de kleinste kneut kende Jan-de-dekker. Eigenlijk oefende de man twee stielen uit: een zomer- en een winterstiel. 's Zomers verstellde en dekte hij de daken; 's Winters ging hij, als slachter, op de hoven de varkens kelen.

oogst met de pikdorsmachine wordt afgereden, zijn er geen graanschoven of strobundels meer te bergen.

Hebt gij nog van lijkstro gehoord, dat men destijds bij plechtige begrafenisdiensten in de kerk strooide? Wel, ook dat stro was « getrokken » roggestro, lang en gelijk, proper en effen als een tapijt.

* * *

Strotrekken gebeurde zo. In de muur van de schuur op ongeveer manshoogte werd zo iets als de kop van een « rake » vastgezet. Laat ik zeggen, een lat van een el lang met, op gelijke afstanden, rechtopstaande houten tanden, 20-30 cm. hoog. Of het ding een naam heeft weet ik niet. Dan werd er schoon en lang roggestro genomen, en herhaaldelijk in die tanden geslagen en erover getrokken, tot er alle onkruidstengels en korte of gebroken halmen waren uitgekamd. Daarna werd het in gladde glanzende bundels samengebonden. Eerst in kleine bundelkens van een handpalm dik: « walmkes » (4), dan in zwaardere van zes « walmkes »: « geluien » (5). Nog even de onderkant, het « gat » gelijkgekapt, en het « getrokken stroot » was klaar. Met zorg zou het worden opgeborgen voor later gebruik.

Georges De Keersmaeker.

Zegspersoon: X., 71 jaar oud, geboren en grootgegroeid op een oude stamhoeve te Zegelsem.

OOSTVLAAMSE AFLEZERS.

Moorsel.

In een ietwat afgelegen wijk van Moorsel bezochten we in het Kaalbergstraatje een nu 78-jarige vrouw, Colette Pieters-Van den Steen. Ze woont er in bij haar schoondochter, die zelf niet gelooft in de genezingsmogelijkheden van haar moeder, al ervaart ze, zij het ook zeer zelden, dat er ook nu nog mensen zijn die haar hulp inroepen.

Vroeger kwamen er veel meer bij haar genezing zoeken, bijna allemaal mensen uit de onmiddellijke omgeving, uit de eigen wijk.

Haar formule is goed voor brand, verbrand, zweren, voor mensen die iets op het lijf hebben, een gezwel, plekken, uitslag van brand. Haar oudere zuster deed dat vroeger en die heeft het haar geleerd. Moeilijk is het niet, men moet alleen het « gebed » kennen.

De vrouw spreekt traag en wantrouwend. Wanneer ik naar de tekst van het gebed vraag, weigert ze aanvankelijk die mee te delen. « Als de mensen toch in die dingen niet meer geloven, is het beter dat het met mij mee sterft ». Achteraf kon ik zo'n beleving toch reconstrueren.

Wanneer de patiënt binnen komt, zegt ze hem dat hij moet bidden, om het even wat, de akten, het symbolum, onzevaders, wat God hem in 't hart zendt. Dan tekent ze met de duim van de rechterhand een kruis over het zieke lichaamsdeel, een beweging die ze nog viermaal zal herhalen, en in stilte bidt ze:

+ Heer Jezus bezweer deze wonde
door de vijf wonden van Christus +
die nooit gezwollen of gezworen heeft +

---

(4) en (5) Zie, Is. TEIRLINCK, O.C., de woorden « walme » en « geluie ».

of nooit nie zwellen of zweren zal. +
Glorie zij de Vader, de Zoon en de H. Geest,
gelijk het was in het begin, nu en altijd
en in alle eeuwen der eeuwen. Amen. +

Dan bidt ze nog vijfmaal een onzevader en een weesgegroet.

Ze heeft er nog nooit iets voor gevraagd, maar geeft de patiënt iets dan aanvaardt ze dat.

Als ze bij het belezen ziet « dat het een beeweg is », dan laat ze niet na zulks aan de mensen te zeggen.

Haar broer heeft vroeger nog de roos afgepakt, en daar was ook iets bij van een mol, maar meer herinnert ze zich daarvan niet. Ook zij heeft met haar gebed de roos nog afgelezen als mensen dat kwamen vragen, precies lijk andere brand.

Wieze.

Wie te Wieze de roos heeft, moet er niet lang mee lopen; de aangewezen man is Michelens Jef, eigenlijk J. van der Jeught, een gezette, nu 60-jarige landbouwer, die de manier om de roos af te lezen overgeërfd heeft van zijn vader, die ze op zijn beurt had geleerd van iemand uit de aangrenzende gemeente Moorsel.

Geheim is die manier in geen geval, verklaart hij, al heeft hij niet graag dat ik voor zijn vaardigheid veel « reclame » maak : er komen zo al mensen genoeg, en 't is toch altijd ten minste een uur verlet om uw werk te laten staan en naar een zieke te gaan. « Wij doen zulks uit vrije wil, maar als ge een mens kunt helpen, doet ge het tenslotte graag. » Zo erg vaak wordt hij overigens niet gevraagd; roos komt niet alle dagen voor. Hoeveel dan wel? Tien- tot vijftien maal per jaar, meestal in het opkomen en het rijzen van de bladeren.

Rotsvast is zijn overtuiging dat het helpt. « De dokter weet het ook wel » zegt hij, « hij stuurt ze naar mij. Zo ben ik zelfs eens naar Aalst geroepen naar 't hospitaal, voor een man die daar al zes maand mee lag, en twee dagen daarna kon die mens naar huis gaan. » Sober maar zeker vertelt hij van andere gevallen in 't dorp zelf, nu eens van iemand met blijnroos (etterende blaasjes die openlopen), dan over iemand met de vurige roos of 't vuur (rood worden en zwellen), want zijn formule is voor allebei goed.

Om de twee of drie jaar vernieuwt J. zijn macht. Eigenlijk kan iedereen die macht verkrijgen op de volgende manier: in het begin van de zomer, mei of juni, moet ge een mol vinden; geen mol die in een hoop wroet, maar een die al wroetend vooruitgaat « in een relle ». Vele mollen hebben de roos, ge ziet het direkt als ze dik gezwollen zijn. Zo een mol die de roos heeft en in een relle wroet, moet ge met uw linkerhand pakken, hem in uw hand laten sterven en zeggen :

In de naam van God
doe ik deze roos sterven en verdwijnen
ik neem ze aan
om andere doen met te verdwijnen.

De formule wordt gevolgd door het Symbolum des Geloofs.

Wordt hij nu bij een zieke geroepen, dan bidt de belezer het eerste deel van dezelfde formule, nl.: « In de naam van God doen ik deze roos sterven en verdwijnen » en het Symbolum des Geloofs. Intussen bidt de patiënt (of iemand van het gezin, zo de zieke daartoe niet meer in staat is, omdat hij b.v. bediend is) negen onzeveraders en negen weesgegroeten.

J. van Haver.

Boekbesprekingen

HAGELAND (A. van). — De Magische Zee. — 1961, Uitg. van het Davidsfonds, Leuven (Keurreeks nr. 83), 298 blz., 9 illustraties in de tekst en 17 buiten tekst. Prijs: 90 F ing. en 120 F geb.

Deze omvangrijke en syntetische verhandeling over het leven en de cultuur van onze vissersbevolking, die door de Koninklijke Vlaamse Akademie voor Taal en Letterkunde bekroond werd met de driejaarlijkse Lode Baekelmansprijs (1958) voor het beste literair werk gewijd aan de zee, is de vrucht van jarenlange studie, van geduldige opzoekingen in allerlei tijdschriften en werken over de zee, de visserij, het Vlaamse kustland, de levensopvattingen en levenswijzen, de zeden en gebruiken van de vissers hier en elders (zie de rijke bibliografie op het einde van het boek). Zij getuigt niet enkel van de grote belesenheid van de schrijver, maar tevens van zijn liefde voor onze vissersbevolking en van veel begrip voor haar nog wat primitieve levensbeschouwing.

Gans de psyche van de visser wordt in deze studie weerspiegeld, die tevens een beeld geeft van de economische en sociale toestand van die lang verwaarloosde volksgroep, de harde zwoegers van de zee.

Het is een feit dat de zee door haar onmetelijkheid, haar afwisselend en geheimzinnig uitzicht, nu eens getuigend van geweldige kracht, dan weer van zachte kalmte, de verbeelding van de primitieve zowel als die van de moderne mens heeft getroffen en in werking heeft gebracht. Vandaar dat zij een grote rol heeft gespeeld in de mytologie aller volkeren. Zij werd van in het verste verleden in de volksverbeelding bewoond door allerhande legendarische wezens: zeegoden en -godinnen, zeemonniken, meerminnen en zeenikkers, een ontelbare schaar watergeesten en -demons, zoals onze Vlaamse Roeschaard of Osschaard met zijn ketens of zijn bellen. Verder worden ook in het eerste deel van deze flink opgestelde studie, betiteld « De Wonderbare Zee » door S. de talrijke wonderverhalen over de walvissen, zeedraken, zeeslangen en zeeleeuwen aangehaald en besproken. Men denke slechts aan het beruchte monster van Loch Ness, in Schotland.

In het tweede deel: « Vissers varen uit », handelt hij over de woonplaats, de levenswijze, de zeden en gebruiken, het bijgeloof der vissers. De stof is ingedeeld in volgende hoofdstukken: a) Het Rijk der Duinen. b) Kaleidoskoop op de vissersnering (Reeds verschenen in Oostvl. Zanten, 33e jg., 1958, blz. 13-25). c) De vloot kiest zee. d) Onze zeelui aan wal. e) Voortekens en amuletten, ont-heksing en spookschepen (o.a. de wereldbekende Vliegende Hollander).

Een lijst van « Bronnen en aantekeningen », een rijke « Bibliografie » en een omstandig « Register van de eigennamen, plaatsnamen en trefwoorden » verhogen nog de wetenschappelijke waarde van dit typografisch en illustratief verzorgde werk, dat de onvermoeibare en vruchtbare auteur, alsook de uitgever, alle eer aandoet.

F. v. Es.

WALDHORN (A.C.). Groene dennen, blanke vennen. — Uitg. Davidsfonds, Leuven (nr. 96 der Jeugdreeks), 1961, 225 blz., geïllustreerd. Prijs : 40 F.

Dit kinderverhaal, vol fantasie, dat herinnert aan « Alice in Wonderland » en aan « De Kleine Johannes », handelt niet slechts over de levenswijzen en de gedragingen der dieren uit het bos, de heide en de poelen, maar is ook doorweven met folkloristische motieven ontleend aan het volksgeloof. Spoken, allerhande water-, wind-, vuur- en aardgeesten, heksen spelen er immers een grote rol in, zodat de ondertitel ervan best zou kunnen luiden: Een folkloristisch verhaal.

Het is vlot geschreven in een eenvoudige, maar zuivere taal en het zal voorzeker de jeugdige lezers, inzonderheid de meisjes, boeien en bekoren. Waarlijk dit wonderverhaal is degelijke kinderlektuur.

F. v. Es.

J. VAN HAVER. Het Volksleven te Wieze 1900-1950.

Deze zeer rijk gedocumenteerde folkloristische monografie over het geboortedorp van de schrijver is verschenen. Zij werd bekroond met de Alfons De Cockfonds. Het werk is geïllustreerd en typografisch zeer verzorgd en is te bekomen op het sekretariaat van de Bond, Oscar de Gruyterstraat, 36, Gent, Prijs : 60 F voor de leden, 80 F voor niet-leden, te storten op P.R. 969.46 van de Bond der Oostvlaamse Folkloristen, Gent. De oplage is beperkt, schrijf dus spoedig in !

In Memoriam

Dr. Cyriel DE BAERE.

(Baasrode, 9 april 1884 — Beringen, 15 oktober 1961)

Deze hoogstaande Vlaamse geleerde en pedagoog was niet enkel Oostvlaming van geboorte, maar heeft gans zijn jeugd in onze provincie doorgebracht, nl. te Kruishoutem, waar zijn vader onderwijzer was op de wijk « Marolle ». Sedert een drietal jaren was hij ereburger van deze gemeente. Hij studeerde aan het kollege te Oudenaarde en promoveerde tot doctor in de Germaanse filologie aan de Universiteit te Leuven met een tesis over « Hennen van Merchtenen's Cornicke van Brabant ». Hij was achtereenvolgens leraar aan het ateneum te Hasselt, te Elsene en te Brussel. In 1933 werd hij tot taalinspekteur bij het middelbaar onderwijs benoemd, functie die hij bleef waarnemen tot in 1952.

Dr. Cyriel De Baere was tevens tot in 1959 bestendig sekretaris van de Kon. Vlaamse Akademie voor Taal- en Letterkunde, sekretaris van de Zuidnederlandse Maatschappij voor Taal- Letterkunde en Geschiedenis, voorzitter van de Brusselse afdeling van het Davidsfonds en bestuurslid van de Katholieke Vlaamse Hogeschooluitbreiding.

In de onderwijswereld was hij vooral bekend door zijn voortreffelijke « Beknopte Nederlandse Spraakkunst », met oefeningen, die 18 drukken beleefde. Ook zijn omvangrijke « Geschiedenis van het Onderwijs te Hasselt » (1910-1914) dient hier vermeld.

In 1913 gaf hij in samenwerking met Prof. Dr. J. Gessler de « Geschiedenis van de Hasseltse Rederijkerskamer « De Rode Roos » uit. De rederijkers behielden steeds zijn belangstelling. Hij zou in de jaren 1946, 1949 en 1950 in « Eigen Schoon en De Brabander », nog een zestal degelijke studiën wijden aan de Brusselse Kamers van Retorika. Ook in de jaarboeken van « De Fonteine », in de « Verslagen der Koninklijke Vlaamse Akademie voor Taal- en Letterkunde » en in de Feestbundels Prof. Dr. J. Van de Weyer en Prof. Dr. J. Gessler verschenen bijdragen van hem over de rederijkers.

Op literair gebied publiceerde hij een merkwaardig werk over « De Judasfiguur in de Nederlandse Letterkunde » (1928).

Wat de folklore betreft vernoemen wij: « Krachtpatsers in de Nederlandse volkstaal. Een verzameling oudere en jongere bastaardvloeken » (1940) en « Onze Vlaamse Reuskens. Bijdrage tot de kennis van de Vlaamse Folklore », uitgegeven in de Seizoenenreeks in 1941, een omwerking en aanvulling van zijn brochure over hetzelfde onderwerp verschenen in 1930 in de « Verhandelingen der Katholieke Vlaamse Hogeschooluitbreiding ». Ook aan de persoonsnamen wijdde hij enkele studiën, o.a. « Van Voornaam tot schimp- en spotnaam », in « Album Dr. Jan Lindemans » (1951), « Naamgeving in onze oudste komische spelen » en « Vleinenamen uit vrijersmond in onze oudere toneelliteratuur », beide gepubliceerd in de « Verslagen en Mededelingen der Kon. Vlaamse Akademie voor Taal- en Letterkunde » (1952-1953).

Hij was een noeste werker, een geduldige vorser met een uitgebreide belezenheid. Door zijn bescheidenheid, zijn gediensdigheid en verdraagzaamheid wist hij zich iedereen tot vriend te maken. Hij was het echte type van de Vlaamse gentleman.

Hij ruste in vrede!

F. v. Es.

JAARLIJKSE ALGEMENE STATUTAIRE VERGADERING VAN DE BOND DER OOSTVLAAMSE FOLKLORISTEN

op zondag, 29 oktober 1961,

in de Akademieraadzaal van de Rijksuniversiteit Gent, Voldersstraat, Gent.

- 1) Openingsrede door de heer Pr. LUYCKX, waarnemend voorzitter.
- 2) Jaarverslag over de bedrijvigheid van de Bond door de heer M. BROECKHOVE, sekretaris.
- 3) Jaarverslag over de bedrijvigheid van het Museum voor Folklore door de heer J. BOES, konservator.
- 4) Verslag over de toestand van de bibliotheek door de heer M. VAN WESEMAEL, bibliotekaris-archivaris.
- 5) Jaarverslag over de financiële verrichtingen van de Bond door de heer R. DEPOORTER, penningmeester. Rekening 1960, begroting 1962. Benoeming van twee controleurs.
- 6) Verkiezing van zeven leden van de beheerraad, in vervanging van de heren M. DAEM, Prof. Dr. P. DE KEYSER, R. DEPOORTER, Lic. L. HOSTE, Dr. H. NOWE, J. PIETERS, F. VAN ES, uittredend en herkiesbaar.
Verkiezing van een lid in vervanging van de heer J. V. DE RAEDT, overleden. Kandidaat van de beheerraad: de heer R. VANKENHOVE.
- 7) Rondvragen en suggesties.

De volgende leden laten zich verontschuldigen :
de hh. Fern. Van Es, voorzitter, Aalst; Raym. Ackerman, gerechtsdeurwaarder, Zelzate; Hugo Arens, bestuurslid, Daknam; Y. Casteleyn, penningmeester van de Bond der Westvlaamse Folkloristen, Brugge; Leon Defraeye, gemeenteraadslid, Deerlijk; Ferdi van de Vijver, gemeenteraadslid, Borgerhout; Gaston Van Peteghem, lid, Gent; Maur. Van Wesemael, bibliotekaris-archivaris, Gent.

Te 9.30 h wordt de vergadering door de heer Pr. Luyckx, waarnemend voorzitter, met volgende toespraak geopend :

Dames en Heren,
Geachte Toehoorders,

Allereerst wil ik U allen hartelijk welkom heten op onze Statutaire Vergadering voor 't jaar 1961.

Wij verheugen ons zeer dat U, door Uw talrijke tegenwoordigheid, belangstelling toont voor de activiteit van Uwe Bond.

In de loop van het dienstjaar 1961 hebben we spijtig twee overlijdens onder onze leden te betreuren gehad.

Op 26 januari 1961 ontviel ons op 77 jarige leeftijd, de Heer J. V. De Raedt, bestuurslid van onze Bond. Vanaf 1929 sloot hij aan bij de Bond der Oostvlaamse Folkloristen. Hij bewees, zowel aan de Bond als aan het Museum van Folklore, zeer vele diensten. Een In memoriam werd hem gewijd in het nr. 2 van de 36e jg. van ons tijdschrift.

De Heer Justin Verhaert, bibliotekaris der gemeentebibliotheek van Beveren-Waas, welke sedert jaren lid was van onze Bond. Hij toonde steeds veel belangstelling voor onze werking.

Ik verzoek U vriendelijk om een ogenblik intogenheid, om hun beider nagedachtenis te eren. Ik dank U.

Geachte toehoorders, mag ik zo vrij zijn U te vragen te trachten een nieuw lid aan te werven voor onze Bond? Dit zou ons toelaten meer en beter nog ons tijdschrift, dat 6-maal per jaar wordt besteld bij ieder van onze leden, nog te verbeteren.

Na een algemeen applaus, komt sekretaris M. Broeckhove aan het woord met het jaarverslag :

Zoals op de vorige statutaire vergadering medegedeeld, is bij gelegenheid van het 35-jarig bestaan van onze Bond, de tweede inhoudstafel op ons tijdschrift « Oostvlaamsche Zanten » uitgegeven en in 't begin van 't jaar aan al onze leden kosteloos toegestuurd. Deze uitgave is des te meer interessant omdat ze een duidelijk beeld verschaft over het aantal bijdragen die in ons tijdschrift verschenen zijn, een aantal dat voor een termijn van 10 jaren geheel zeker niet als onbelangrijk kan genoemd worden.

Door onze Dienst voor Folkloristische Opzoeken werd dit jaar in samenwerking met de Rijksuniversiteit Gent, Fakulteit Letteren en Wijsbegeerte, Seminarie voor Volkskunde, Bureau voor Folkloristisch Onderzoek, de 4e vragenlijst in het vlaamssprekend gedeelte van België verspreid. Het onderzoek gaat ditmaal over « De Gans in de Vlaamse Volkskunde ».

De publikatie van het « Onderzoek naar de sagenmotieven in het land tussen Leie en Schelde » werd voortgezet met de hoofdstukken : « Spookdingen », « Heksen », « Tvenaars » en « Toverboeken ».

In de uitgavenreeks van ons « Alfons De Cockfonds », zal tegen het einde van het jaar het bekroonde werk « Volksleven te Wieze, 1900-1950 » van ons medelid Lic. J. Van Haver van de pers komen. Wij bevelen deze monografie aan aan al onze leden.

De publikatie van de rubriek « Mededelingen van de Bond » werd even verzorgd als voorheen en het ontbreekt niet aan degelijkheid en verscheidenheid.

Voor de uitvoerige opsomming van de hoofdartikels, zanten, boekbesprekingen, enz. verwijs ik naar de verder gepubliceerde inhoudstafel.

- Wat de voordrachten betreft, kwamen volgende onderwerpen aan de beurt :
- op 20-11-1960 : Intreden en ommegangen te Antwerpen in de eerste helft van de XVIe eeuw, door Lic. E. Roobaert, met lichtbeelden.
  - op 18-12-1960 : Het exerpieren van de antwoorden op de vragenlijsten van onze enquêtes, door Drs. R. Haeserijn, met tentoonstelling.
  - op 19- 2-1961 : Met onze Vlaamse Volksdansgroep naar Zuid-Afrika, door H. Hofman, met dia's-projekties.
  - op 12- 3-1961 : Over Middeleeuwse volksleven en volksverbeelding aan de hand van oude miniatuurkunst, door Dr. A. De Schrijver, met dia's-projekties.
  - op 9- 4-1961 : Speculoos- en gebakvormen, door Fr. Van Bost, met tentoonstelling.

op 14- 5-1961: Wandelvoordracht op de werf van het Kinderen Alijnshospitaal, ons toekomstig museum voor Folklore, door J. Boes.

op 18- 6-1961: Noorse sprookjes, door Prof. Dr. Bolckmans.

op 17- 9-1961: De Bijen in het Volksleven, door Aug. Smet, met tentoonstelling.

op 8-10-1961: Folklore anno 1000, door J. Boes, met lichtbeelden.

Alzo komen we tot 302 voordrachten sedert de stichting van onze afdeling « Volksopleiding ». De spreekbeurten waren zeer leerrijk en werden goed bijgevoond. Wij bedanken nogmaals de welwillende sprekers.

Verder verleende de Bond zijn medewerking aan

- 1) het inrichten van de tentoonstelling van de folkloristische kunstschilder Ernest van den Driessche, gehouden in het Centrum voor Kunst en Ambachten, de gewezen St.-Pietersabdij te Gent, van 14 april tot en met 7 mei 1961;
- 2) het inrichten van de tentoonstelling van een keus van oude Vlaamse volksprenten uit de verzameling R. van Trappen en van de tentoonstelling van oude Vlaamse koekplanken uit de verzameling van ons medelid Fr. Van Bost, gehouden in het Centrum voor Kunst en Ambachten, de gewezen St.-Pietersabdij te Gent, van 1 juli tot en met 20 augustus 1961.

Wat de oude Vlaamse koekplanken betreft, zal van de hand van de heer van de heer Fr. Van Bost, kortelings een uitvoerige vervolgstudie in ons tijdschrift verschijnen.

Om te eindigen vestig ik de aandacht van de belangstellenden erop dat de handschriften als antwoord op de Alfons De Cockprijsvraag 1961: « De kermisgebakken in de provincie Oost- en West-Vlaanderen », ingewacht worden op het sekretariaat tot en met 31 december 1961.

Het punt 3 van de dagorde brengt de heer J. Boes aan het woord met het relaas over de bedrijvigheid van het Museum :

Mijn verslag zal uitmunten in die zin dat het het kortste zal zijn. Wat ik kan mededelen is dat onze verzamelingen nog altijd zorgvuldig ingepakt staan in afwachting dat ons nieuw museum afgewerkt geraakt en geopend wordt. Alles laat voorzien dat deze 2 heuglijke feiten toekomstend jaar werkelijkheid zullen worden. In ons aller naam hoop ik dat het Stadsbestuur woord zal houden.

Het punt 4 van de dagorde behelst het verslag over de toestand van de bibliotheek. Om reden dat de heer M. Van Wesemael weerhouden was de vergadering bij te wonen wordt zijn verslag door de sekretaris voorgedragen :

Mijn verslag zal uiteraard heel beknopt zijn. Immers zolang het Alijnshospitaal zijn deuren niet geopend heeft kan bezwaarlijk verwacht worden dat de bibliotheek een teken van leven vermag te geven. Van een werking van de bibliotheek kan dus nauwelijks gewaagd worden.

Wat het boekenmagazijn betreft blijkt het dat dit op geen noemenswaardige manier verrijkt werd. Anders is het gesteld met de aangroei van de tijdschriften, die maar steeds meer bergruimte komen opeisen.

Van meet af aan hebben we de meeste zorg voorbehouden en de meeste tijd en moeite besteed aan het ordenen van onze talrijke verzamelingen. Te gepasten tijde werd daaromtrent dan ook in ons tijdschrift, met name onder de titel « Bibliotekiana » de nodige mededelingen vestrekt. Tevens werd via diezelfde weg kennis gegeven van de giften die de Bond in ontvangst vermocht te nemen. Zoals bekend bezitten we een merkwaardige kollektie liederen van alle slag en

ouderdom; een groot gedeelte daarvan is op dit ogenblik reeds geordend en op losse bladen of in albums geplakt. Het is te voorzien dat omstreeks nieuwjaar een volledig steekkaartenstelsel klaar zal zijn zodat de belangstellende vorser met alle gemak en zonder het geringste tijdverlies de hand zal kunnen leggen op wat gewenst wordt.

Nog in verband met onze tijdschriftenverzameling past het wellicht mededeling te doen van wat volgt. Enkele maanden geleden verleende het Ministerie van Nationale Opvoeding en Cultuur een toelage aan het Patrimonium van de Koninklijke Bibliotheek van België voor de samenstelling van een Kollektieve katalogus van lopende buitenlandse tijdschriften bewaard in Belgische Bibliotheken en documentatiecentra. Een gelijkaardig naslagwerk werd reeds in 1935 opgesteld doch op dit ogenblik is bedoeld boek totaal verouderd om niet te zeggen onbruikbaar. Vóór het einde van volgend jaar zou de nieuwe uitgave van de pers komen.

Het Bestuur van de Koninklijke Bibliotheek verzocht ons aktief te willen medewerken aan het samenstellen van de katalogus. Het spreekt vanzelf dat het verzoek gunstig onthaald werd. Al de gevraagde inlichtingen en de gewenste dokumentatie werd dan ook zonder dralen bezorgd.

Met punt 5 wordt aan de vergadering de financiële verrichtingen, rekening 1960, begroting 1962, door de heer R. Depoorter als volgt uiteengezet :

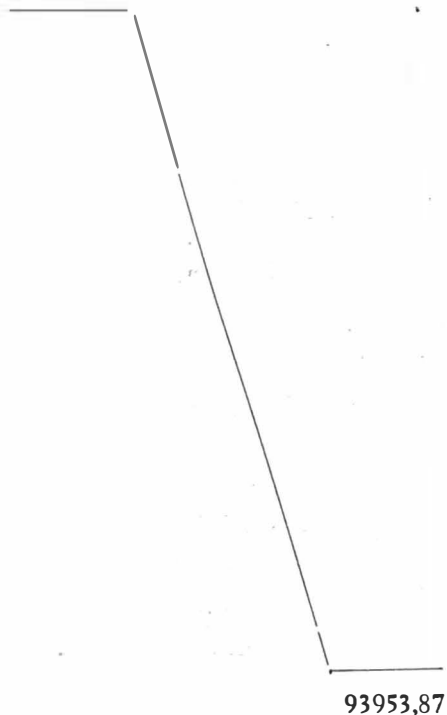
Voor de negende maal valt mij de eer te beurt U in te lichten over het financieel beleid van het Bestuur van Uwe Bond, ditmaal in het afgelopen jaar (1960).

Ik verzoek U derhalve vooreerst kennis te willen nemen van de cijfers.

STAAT VAN INKOMSTEN EN UITGAVEN VOOR BOEKJAAR 1960.

Inkomsten.	Uitgaven.
Incasso op 1 januari 1960	Drukkosten :
Kas - Specieën : 723,87	Circulair : 1321,—
P.R. : 9783,—	Vragenlijsten : (Folkloristisch onderzoek) : 470,—
Lidmaatschapgelden :	Tijdschrift :
1959 : 100,—	Drukwerk : Bond : 22692,—
1960 : 17771,—	» : Folkloristische opzoekingen : 9603,—
1961 : 5745,—	Clichés : Bond : 2405,—
-----	» : Folkloristische opzoekingen : 1310,—
23616,— 23616,—	Planche : Folkloristische opzoekingen : 810,—
Opbrengst van verkoop van publikaties : 367,—	Foto's : Folkloristische opzoekingen : 178,—
losse nummers : 1116,—	Uitgaven voor Alfons De Cockfonds :
overdrukken artikel « Devotie tot St. Donatus » : 989,—	Drukwerk :
Weerkundig Volkskalender voor het Vlaamse Land (Uitgave Alfons De Cockfonds) : 775,—	«Volksleven te Wieze» : 10800,—
	«Doods- begrafenis- en rouwgebruiken in het

Toelagen :	
Toelage Ministerie van Openb. Onderwijs 1959 (10000 F voor Alfons De Cockfonds - 10000 F voor tijdschrift)	: 20000,-
Toelage van Ministerie van Openbaar Onderwijs (Volksopleiding)	: 1584,-
Toelage Provincie Oost-Vlaanderen 1960 (10000 F voor Museum - 5000 F voor Bond)	: 15000,-
Toelage Universitaire stichting (voor Folkloristische Opzoekingen)	: 20000,-

Arrondissement Dendermonde	: 9177,-
Uitgaven voor de Bond :	
Drukwerk :	
Overdrukken artikel «Devotie tot St. Donatus»	: 3990,-
Inhoudstafel op Oostvlaamsche Zanten	: 5250,-
Postzegels, takszegels, postpapier, enz. :	
Bond	: 1042,-
Alfons De Cockfonds	: 200,65
Folkloristische opzoekingen	: 251,-
Voordrachten	: 1235,-
Propaganda	: 320,-
Bibliotheek	: 108,40
Bureaubenodigheden	: 372,-
Vergoeding voor verplaatsingen voor voordrachtgevers	: 1600,-
Overdracht aan Museum voor Folklore deel toelage Provincie Oost-Vlaanderen	: 10000,-
Prijs Alfons De Cockfonds 1959	: 1500,-
B'biblioteek	: 1088,-
Propaganda	: 1000,-
Rechten V.Z.W.D.	: 23,-
Varia	: 118,-

Totaal : 86864,05

Incasso op 31 dec. 1960 :	
Kas - Specieën	: 24,82
P.C.	: 7065,-
	93953,87

BEGROTING 1962.

Inkomsten.	Uitgaven.
Toelage Ministerie van Openbaar Onderwijs : 15000,—	Drukkosten tijdschrift, circulair, enz. : 40000,—
Toelage Provincie Oost- Vlaanderen : 5000,—	Alfons De Cockfonds (prijs- vraag uitgeschreven voor 1961) : 1500,—
Lidmaatschaps gelden : 23000,—	Voordrachten - Vergoeding voor verplaatsingskosten voordrachtgevers : 2000,—
Verkoop van afzonderlijke nummers «Oostvlaamsche Zanten» : 2500,—	Aankopen van boeken en tijdschriften : 1000,—
Verskillende bijdragen : 1500,—	Aankopen voor Museum : 1000,—
Onvoorzien : 1000,—	Biblioteek - Onderhoud : 2500,—
----- 48000,—	----- 48000,—

Het boekjaar 1960, aangevangen met een inkasso van 723,87 + 9783,— = 10506,87 F, sluit af met een bezit van 24,82 + 7065,— = 7089,82 F, zijnde dus een verschil van 3417,— F minder, wat alleszins nog op een evenwichtige toestand wijst.

Mocht ik in mijn voorgaand verslag het heuglijk feit aanstippen dat het totaal inkomstcijfer boven het peil van 100.000,— F lag, zo mag er thans op gewezen worden dat dit laatste bedrag voor het afgelopen boekjaar eveneens benaderd wordt (93.953,87).

De gunstige indruk welke deze vaststelling laat vindt zijn bevestiging in volgende zin :

De ontvangsten aan lidbijdragen bedroegen 23616,— F, wel enigszins lager dan in 1959 (26943,— F), maar toch nog immer hoger dan in 1958 (22707,75 F), wat bewijst dat het ledenaantal zich handhaaft.

De verkoop van publikaties en losse nummers bracht 3247,— F op, niettegenstaande het feit dat ettelijke jaargangen van Oostvlaamsche Zanten volledig uitverkocht zijn en van meerdere er slechts nog enkele losse nummers voorhanden zijn, wat voldoende blijk geeft van de levendige belangstelling waarin de publikaties van de Bond zich mogen blijven verheugen, zo van buiten als van binnen de Bond, belangstelling waarvoor het past een woord van waardering te uiten.

Ook dit jaar, evenals voorgaand jaar, kon een toelage van 20.000,— F voor folkloristische opzoekingen, verleend door de Universitaire Stichting, geboekt worden, toekenning waaraan hier dankbaar herinnerd wordt.

De ruimere inkomsten waarover ook dit jaar kon beschikt worden, lieten toe verder te gaan met de uitgaven voor het Alfons De Cockfonds welke vóór 1959 ten gevolge van ontoereikende geldmiddelen moesten achterwege blijven. Zo kon het saldo der kosten van de uitgave van « Doods- begrafenis- en rouwgebruiken in het Arrondissement Dendermonde » vereffend worden en een voorschot op het voorbereidend werk van « Volksleven te Wieze » gestort worden.

Het vertrouwen is gegrond dat de achterstand in het publiceren van door het Alfons De Cockfonds bekroonde werken zal ingehaald worden, mede door de verkoop van de reeds verschenen en te verschijnen uitgaven zelf en de toelagen van het Ministerie van Openbaar Onderwijs verleend ter intentie van dit Fonds.

Samengevat mag de financiële toestand als bevredigend beschouwd worden.

Ik meen dat deze bemoedigende vaststelling mij toelaat te besluiten met de overtuiging uit te spreken dat de Bond voor het verwezenlijken van zijn doelstellingen verder op de steun van de hogere instanties en op de toegewijde medewerking van al de aangesloten leden zal mogen blijven rekenen.

Volledigheidshalve blijft nog te vermelden dat de boekhouding van het boekjaar 1960 en het inkasso op 23-4-1961 nagezien en juist bevonden werden door de Heren Gaston Van Peteghem en Gaston Boelens, beide aangeduid als controleurs.

Na de goedkeuring van het financieel beleid worden de heren Gaston Boelens en Gaston Van Peteghem, onder algemeen handgeklap, aangeduid voor het nazicht van de jaarboekhouding 1961.

Punt 6 : Verkiezing van 7 leden van de beheerraad, in vervanging van de heren M. DAEM, Prof. emer. Dr. P. DE KEYSER, R. DEPOORTER, Lic. L. IIOSTE, Dr. H. NOWE, J. PIETERS en F. VAN ES, uittredend en herkiezbaar.

Gezien geen andere kandidaturen worden voorgedragen, worden op voorstel van de heer waarnemende voorzitter alle voornoemde beheerders onder algemeen handgeklap herkozen.

Daarna wordt overgegaan tot de verkiezing van een lid van de beheerraad in vervanging van de heer J. V. DE RAEDT, overleden. De heer R. VANKENHOVE, voorgestelde kandidaat van het Bestuur, wordt onder algemeen handgeklap tot beheerder verkozen.

Hij dankt de vergadering voor de eer en hoopt het vertrouwen dat in hem gesteld wordt niet te beschamen.

Punt 7 : Rondvragen en suggesties :

Uit het financieel verslag meent de heer van der Linden te moeten besluiten dat voor het voeren van propaganda een te klein bedrag wordt voorbehouden. Hij vraagt de penningmeester in 't vervolg voor deze post een grotere som te voorzien. De heer Depoorter stipt aan dat wij bij ondervinding ervaren dat het voeren van propaganda, voor wat ons tijdschrift betreft, niet veel baat oplevert. Dit komt omdat zo wat overal plaatselijke verenigingen gesticht werden.

De heer Daem meent dat de propaganda op de jongeren moet afgestemd worden en o.a. in het middelbaar en voortgezet onderwijs. B.v. : jaarlijks een 10-tal kosteloze abonnementen op ons tijdschrift toekennen aan die leerlingen, die interesse voelen of aanleg vertonen voor de folklore of de volkskunde. De schoolhoofden kunnen hierbij een belangrijke rol spelen.

Na tussenkomst van de heer Guido Hendrix, in verband met de doeltreffendheid van dergelijk initiatief, wordt er op gewezen dat er controle zou moeten uitgeoefend worden of wel degelijk de gepaste leerlingen uitgestippeld werden.

De heer Vankenhove meent dat een grootscheepse propaganda zou moeten gevoerd worden én voor de Bond én voor het Museum. Hij stelt voor een publiciteitsagent in ons bestuur op te nemen, die zowel in het officieel als in het vrij onderwijs contact zou nemen met de jongeren. Waarom geen wedstrijd uitschrijven over een of ander folkloristisch onderwerp, b.v. het Kinderen Alijns-hospitaal? Zodoende zouden de begaafde leerlingen ontdekt worden.

De heer van der Linden ziet die wedstrijd onder een vorm van provinciale prijsvraag en in verband met het Colloquium 1962 meent hij dat een onderwerp zoals « Volksambachten » of « Volkstypen » zeer aangewezen is.

De heer Boes stelt voor om in 't vervolg bij de propagandablaadjes, die we ter beschikking van de bezoekers op folkloristische tentoonstellingen leggen, zoals het geval was bij de tentoonstelling van de koekplanken, nummers te voegen van ons tijdschrift. Prof. emer. Dr. De Keyser betwijfelt de doeltreffendheid van dergelijk initiatief. Ter illustratie haalt hij een voorbeeld aan: de razzia van allerlei publikaties op de laatste boekenbeurs te Gent. Naar zijn oordeel kwamen die publikaties op geen vruchtbare bodem terecht. Hij doet een oproep tot de aanwezige jonge leden om als militanten op te treden en het eventueel propagandamateriaal aan de man te brengen. De heer Guido Hendrix biedt zich spontaan aan.

Tot slot meent de heer De Vaere dat uittreksels uit de artikels van ons tijdschrift naar de pers zouden moeten gestuurd worden voor opname, waardoor de belangstelling voor de folklore bij het publiek zou opgewekt worden.

De waarnemende voorzitter verheugt zich over de zo actieve reactie op het punt 7 van de dagorde en met de belofte dat het bestuur de vooropgezette propagandavoorstellen grondig zal onderzoeken, sluit hij de vergadering om 10.45 h.

M. Broeckhove.

Inhoudstafel

Jaargang 1961.

ARTIKELS VAN ALGEMENE AARD.

	blz.
Lamend (A. M.) en Van Hageland (A.). — Een oud zaai­ge­bruik. Het « Mussenrecht » of « Vogelenrecht »	1-9
Janssens C. ss. R. (Pr.). — Sint-Korneliusverering in Waaland	41-48
Hageland (A. van). — Sage of werkelijkheid? De oorsprong van de Draken	77-81
Keersmaeker (Georges De). — Sleine op bedevaart. Naar Sint Kornelius te Kluizen	113-122
Daem (M.). — De Gentse Aardenpottenbakkers	123-135
R. v. d. L. — Volksgeneeskunde. Meerdere remedies. Bezweringsformules	139-140
Janssens C. ss. R. (Pr.). — De H. Blasius. Volksheilige in het Waasland	166-177
Broeckhove (M.). — Over de oorsprong van de Kermis-Berlejan te Balegem-Zuid	181-189

DIENST VOOR FOLKLORISTISCHE OPZOEKINGEN.

Bohez (Lic. S.). — Onderzoek naar de sagenmotieven in het Land tussen Leie en Schelde.	
I. Geestenwereld (vervolg): G. Spookdingen. H. Geesten in de gedaante van mensen. I. Terugkerende doden. J. Bespookte plaatsen. K. Voortekens	16-34
II. Toverwereld: A. Heksen	59-76
A. Heksen (vervolg)	99-112
B. Tovenaars en Toverboeken	145-162
C. Waarzeggers en Waarzegsters. D. Weerwolven	191-202
III. Duivelssagen. IV. Framassons. V. Verborgene schatten. VI. Historische sagen. VII. Etymologische sagen	234-251
Vragenlijst nr. 4. — De Gans in de Vlaamse Volkskunde	204-204

ZANTEN.

Keersmaeker (Georges De). — S'einse Zanten. « De l'euë Hen »	35-36
R. v. d. L. — « De wereld zou vergaan ... op 14 juli 1960! »	36-37
R. v. d. L. — Waarbeek. Bron van de H. Amandus	49-50
Vijver (F. van de). — Nog over « Mussenrecht » of « Vogelenrecht »	50
G. D. K. — Als ge ne razenden hond tegenkomt	51
Defraeye (Leon). — Ophopend lied	51-52
Keersmaeker (Georges De). — S'einse zanten. Meizingen of Meiavond	96-98
Vijver (F. van de). — De neus in « 't sutjesgat » te Zeveneken	98
R. v. d. L. — Een oud « gezegsel » te Zottegem	98
Janssens C. ss. R. (Pr.). — Kleine aantekeningen	141

	blz.
Simons (G. J.). — Typische uitdrukkingen gehoord te Paulatem	141-142
Vijver (F. van de). — Klinkhoutenspel te Zeveneken	142-143
R. v. d. L. — Een bult als voorteken	177
R. v. d. L. — Twee nagelgaten verdwenen niet	177
R. v. d. L. — Een Vlaams ex-voto in Schotland	189
R. v. d. L. — « Molenkermis » en « Kermis ten Tram » te Elst	189
Keersmaeker (G. de). — Landbouwgebruiken in Zuid-Oost-Vlaanderen. « Getrokken stroot »	252-253
Haver (J. van). — Oostvlaamse aflezers. Moorsel. Wieze	253-255

BOEKBESPREKINGEN.

Pieters (J.). — Doods-, Begrafenis- en Rouwgebruiken in het Arrondissement Dendermonde. (Is verschenen)	15
Smet (Marc. de). — Oudenaarde en de Farmacie. 1960 (R. v. d. L.)	39
Kriss (Rudolf) en Kriss-Heinrich (Hubert). — Volksglaube im Bereich des Islam. 1960 (W. Giraldo)	52-55
't Beertje. Volkskundige Almanak voor West-Vlaanderen, 1961 (F. v. Es)	55
Immerseel (Frans van). — Paastijdgebakken. Z. j. (1960) (F. v. Es)	56
Albrecht (Guido). — Driekoningenavond. Handleiding tot het vieren van het Driekoningenfeest in de familie- of vriendenkring, 4e druk, 1960 (F. v. Es)	180
Hageland (A. van). — De Magische Zee. 1961 (F. v. Es)	255
Waldhorn (A. C.). — Groene dennen, blanke vennen. 1961 (F. v. Es)	256
Haver (J. van). — Volksleven te Wieze. 1900-1950 (Is verschenen)	256

IN MEMORIAM.

Ere-inspekteur Oscar Van Hauwaert (F. v. Es)	56-57
Jan-Viktor De Raedt (F. v. Es)	57
Dr. Cyriel De Bacre (F. v. Es)	257

BONDSLEVEN.

Bestuur. — Beheerkommissie van het Folklore-museum, Benoeming	81
Broeckhove M. — Jaarlijkse algemene statutaire vergadering van de Bond der Oostvl. Folkloristen, op 29 oktober 1961	258-265

PERSONALIA.

Es (F. van). — Professor Dr. Paul De Keyser zeventig jaar !	163-165
Es (F. van). — Kornelis ter Laan negentig jaar !	165
Bestuur. — Huldebetoon Prof. Dr. Paul De Keyser	205-228

VARIA.

Haesewijn (Drs. René). — De Werkgroep Volkskunde op de Conferentie Polariteit van de Cultuur	9-15
Redactie. — Oproep over ziekte-aflezers	17

	blz.
M. v. W. — Bibliotekiana	37-39
Redaktie. — Tentoonstelling « Wind- en Watermolens der provincie Oost-Vlaanderen »	40
Wesemael (M. van). — Bibliotekiana	58
Redaktie. — Vraag: Clubs van Leugenaars	76
Redaktie. — Oostvlaamse Folkloristische Bibliografie (24e vervolg)	82-95
Keyser (P. De). — Folkloristika in Gentse tentoonstellingen	136-138
Wesemael (M. van). — Bibliotekiana. Onze verzameling menu's. Nieuwe schenkingen	143-144
Keyser (P. De). — Overwegingen na een bezoek aan twee folkloristi- sche tentoonstellingen in het Centrum voor Kunstambachten en Nijverheidsvormgeving van de St.-Pietersabdij	178-180
Provinciale prijsvraag voor Folklore	190
Hendrix (Guido). — Die Maghet van Ghend	229-233

ILLUSTRATIES.

Bidprentje E. H. Camille Constant Verschueren	38
St.-Amandusbron te Waarbeek	49
Voorzijde van het gebedsantje ter ere van de H. Kornelius te Kluizen	120
Het wapen der Gentse Aardenpottenbakkers	124
St.-Eligius zegent mensen en dieren te Eine (Schilderij van Emiel van den Driessche. Folklore-museum te Gent)	137
Portret Prof. Dr. P. De Keyser	r. 163
St.-Blasius. Kopergravuur van Pieter de Jode	167
St.-Blasius. Afbeelding van het dubbel devoticblaadje van Vrasene	174
Prof. Dr. P. De Keyser spreekt zijn dankwoord uit	226
De boekband uit het werkhuis van Victor van Crombrugghen (1546)	231
Die Maghet van Ghend op de paneelstempel van Pieter de Keyser of Petrus Cesaris (Cliché Centrale Bibliotheek Rijksuniversiteit Gent)	232
Kaart van het Sagengebied tussen Leie en Schelde	251